

Bomenbeleidsplan

'Bijzondere' bomen in Berkelland

gemeente Berkelland
Borculo, juli 2006

Jeff Diks
Iljitsj W. IJsebrands

Colofon

Gemeente Berkelland
Afdeling Technisch Ontwerp en Realisatie
Marktstraat 1
7270 HA Borculo
telefoon: 0545-250250
website: www.gemeenteberkelland.nl
E-mail: info@gemeenteberkelland.nl

Auteurs en redactie:

Iljitsj W. IJsebrands
Seniormedewerker groentechnisch ontwerp
Afdeling Technisch Ontwerp en Realisatie
E-mail: i.ijsebrands@gemeenteberkelland.nl

Jeff Diks
Medewerker beheer en onderhoud
Afdeling Beheer en Onderhoud
E-mail: j.diks@gemeenteberkelland.nl

Contactpersoon:

Rob van Eck
Afdelingshoofd Technisch Ontwerp & Realisatie
Gemeente Berkelland
telefoon: 0545-250255
E-mail: r.vaneck@gemeenteberkelland.nl

Eindredactie:

Tom Boensma
Jan-Luc van Eijk

1^e druk juni 2005
2^e druk juli 2006

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
2 Inventarisatie van het plangebied	9
2.1 Ligging van het plangebied	9
2.2 Ontwikkeling van het plangebied	10
3 Analyse van de stedenbouwkundige structuur	21
3.1 Vlakken, de stedelijke gebieden	21
3.2 Lijnen, de wegenindeling	22
3.3 Punten, kruisingen en open ruimten	23
4 Bomen in de stad	25
4.1 Welke functies hebben bomen?	25
4.2 De waarde van bomen	26
4.3 Standplaats voorwaarden	27
5 'Bijzondere' bomen en -groene structuren	29
5.1 Wat is een 'bijzondere' boom of -groene structuur	29
5.2 Selectiecriteria	31
6 Instandhouding 'bijzondere' houtopstanden	37
6.1 Inventarisatie	37
6.2 'Bijzondere' bomenlijst.....	40
6.3 Selectie 'bijzondere' bomen	41
7 Conclusie en visie	45
7.1 Inventarisatie van het plangebied.....	45
7.2 Analyse van de stedenbouwkundige structuur.....	46
7.3 Bomen in de stad	47
7.4 'Bijzondere' bomen en -groene structuren	48
7.5 Instandhouding 'bijzondere' houtopstanden	49
7.6 Eindconclusie	51
8 Aanbevelingen	53
Literatuurlijst	61
Verantwoording gebruikte figuren	62
Bijlagen	63
Bijlage 1, stedelijke deelgebieden per kern	
Bijlage 2, krantenknipsels.....	
Bijlage 3, basissortiment van toepasbare soorten	
Bijlage 4, Bomenverordening Berkelland 2006	
Bijlage 5, beoordelingsformulier kapaanvraag	
Bijlage 6, beoordelingsformulier 'bijzondere' bomen en groene structuren	
Bijlage 7, 'bijzondere' bomenlijsten.....	

Samenvatting

Op 1 januari 2005 zijn de voormalige gemeenten Borculo, Ruurlo, Eibergen en Neede gefuseerd. Hierdoor is een uitgestrekt, gevarieerd en overwegend landschappelijk buitengebied ontstaan met daarin 11 bebouwde kommen.

De aanleiding voor dit bomenbeleidsplan is samen te vatten als de wens van het gemeentebestuur om een bomenverordening op te stellen met een pro-actief karakter. Dit heeft in de volgende centrale vraag geresulteerd:

'Welke bomen hebben die kwaliteit dat handhaving vanuit het oogpunt van algemeen belang ten alle tijden het uitgangspunt moet zijn en waarom?'

De hieruit voortvloeiende vraag voor dit bomenbeleidsplan is dan:

'Hoe is de kwaliteit van 'bijzondere' houtopstanden in Berkelland in stand te houden en te versterken?'

Voor het uitwerken van de centrale vraag moet eerst duidelijk zijn waarop deze betrekking heeft. Hiervoor is een uitgebreide inventarisatie van het plangebied, met een onderverdeling naar punten, lijnen en vlakken, tot op objectniveau noodzakelijk. Geleidelijk wordt in het rapport afgedaald tot de standplaats van de 'bijzondere' boom. Er wordt verder ingezoomd op de houtopstanden binnen het stedelijk gebied. Een verdere analyse van het landschappelijk gebied wordt vooralsnog buiten beschouwing gelaten.

Één van de uitgangspunten voor dit bomenbeleidsplan is het behouden en versterken van de karakteristieken en daarmee de identiteit van de gemeente Berkelland. Hiervoor moet inzichtelijk worden gemaakt welke houtopstanden karakteristiek zijn voor de verschillende gebieden, wegen en plekken. Alleen aan de hand hiervan is aan te geven waar de aanwezigheid van houtopstanden aansluit bij de karakteristiek van de plek. Voor zowel het landschap als de bebouwde omgeving zijn bomen medebepalend voor de beleving. We herkennen waar we zijn of kunnen een ander aangeven waar we zijn geweest. De bijzonderheid van een houtopstand hangt af van een aantal factoren. Hierbij moet gedacht worden aan het voorkomen, de vitaliteit en conditie van de boom in relatie met de standplaats, functie en invloed op de omgeving.

Voor inventarisatie van de 'bijzondere' houtopstanden zijn selectiecriteria opgesteld. In het veld is op basis hiervan op uiterlijke verschijning te selecteren. Om de beoordeling van een aanvraag kapvergunning te objectiveren en inzichtelijk te maken zijn richtlijnen voor een beoordeling opgesteld. Daarnaast is een systematiek voor de bepaling van een verplichting tot herplant ontwikkeld.

Op basis van de bevindingen zijn conclusies getrokken. Hierop zijn per onderwerp visies gegeven. Aangezien dit beleidsplan de basis kan vormen voor meerdere uitvoeringsplannen zijn deze breeduit verwoord. Aan de hand van de visies worden aanbevelingen gedaan. Hierbij zijn alle aspecten welke met betrekking tot de uitvoer van dit plan meegenomen.

1 Inleiding

Op 1 januari 2005 zijn de voormalige gemeenten Borculo, Ruurlo, Eibergen en Neede gefuseerd. De nieuwe gemeente Berkelland, is hierdoor met een grondgebied van ca. 25.000ha, één van de grotere plattelandsgemeenten in de regio. Een uitgestrekt, gevarieerd en overwegend landschappelijk buitengebied met daarin 11 bebouwde kommen vormt hier het beeld.

Eenduidig beleid ten aanzien van bomen was er op 1 januari 2005 nog niet. Om dit op te stellen is een beleidsverkenning¹ uitgevoerd waarin onderzocht is hoe het beleid aangaande bomen in de gefuseerde gemeenten was vastgelegd. Hiervoor zijn een groot aantal verschillende typen documenten geanalyseerd. Aan de hand van deze analyses zijn conclusies getrokken welke als basis hebben gediend om het Programma Van Eisen voor bomenbeleid voor Berkelland op te stellen.

Als reactie op de beleidsverkenning heeft de gemeenteraad opdracht gegeven eerst de bomenverordening uit te werken waarin een 'bijzondere' bomenlijst centraal staat. De 'groene' beeldkwaliteit van de openbare ruimte is hierbij richtinggevend. Eén van de visiepunten van de gemeente Berkelland is namelijk het in standhouden en versterken van de karakteristiek van zowel het landschappelijk- als stedelijk gebied. Structuren als wegbeplantingen, singels en solitaire bomen zijn hiervoor mede bepalend.

1.1 Probleemstelling

De aanleiding voor dit bomenbeleidsplan is samen te vatten als de wens van het gemeentebestuur om een bomenverordening op te stellen met een pro-actief karakter. Dit komt overeen met een gemeentelijk uitgangspunt waarbij de burger als klant² centraal staat. De klant moet op voorhand te vertellen zijn of er voor een bepaalde boom een kapvergunning moet worden aangevraagd. Dit resulteert in de volgende vraag voor de bomenverordening:

'Welke bomen hebben die kwaliteit dat handhaving vanuit het oogpunt van algemeen belang ten alle tijden het uitgangspunt moet zijn en waarom?'

De hieruit voortvloeiende vraag voor dit bomenbeleidsplan is dan:

'Hoe is de kwaliteit van 'bijzondere' houtopstanden in Berkelland in stand te houden en te versterken?'

¹ **Beleidsverkenning:** Beleidsverkenning Bomenbeleid, Hoe gaan we om met bomen in Borculo, Ruurlo, Eibergen en Neede, J. Diks en I.W. IJsebrands, Borculo, maart 2005

² **Klant:** de gemeente Berkelland ziet haar burgers als klant van de gemeente. Deze denkwijze is gebaseerd op de redenatie dat het gemeentelijk apparaat bestaat bij gratie van haar inwoners. De burger is dus klant en dient als zodanig behandeld te worden.

1.2 Doelstellingen

Voor het oplossen van bovenstaande probleemstelling is dit bomenbeleidsplan opgesteld waarin instandhouding van de karakteristieke, beeldbepalende houtopstanden³ centraal staan. De volgende doelstellingen zijn hiervoor geformuleerd:

Hoofddoelstelling

Inzichtelijk maken welke houtopstanden zonder vergunning zijn te verwijderen.

Subdoelstelling

Het instandhouden en versterken van de karakteristiek en daarmee identiteit van de gemeente Berkelland.

Enkelvoudige doelstelling

Het inventariseren van die houtopstanden welke bepalend zijn voor de karakteristiek van zowel het stedelijk als landelijk gebied en deze rubriceren op een lijst.

1.3 Doelgroep

Zowel de medewerkers van de gemeente Berkelland als ook de burgers als klant zijn de doelgroep van het bomenbeleidsplan. Dit omdat het voor het slagen van het beleid niet alleen de organisatie de strekking er van moet kennen, maar natuurlijk ook de burger.

1.4 Werkwijze

Voor dit plan zijn aan de hand van gesprekken met het gemeente bestuur, afdelingshoofden en medewerkers van de gemeente Berkelland de wensen voor nieuw bomenbeleid duidelijk in beeld gebracht. Het planvoorstel is vervolgens aan de gemeenteraad van Berkelland gepresenteerd en daarna aan de hand van vragen en opmerkingen bijgeschaafd. Op deze wijze is het gelukt een aanzet te geven voor een bomenbeleid waarmee de als 'bijzondere' aan te merken bomen in Berkelland in stand te houden zijn.

1.5 Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** is het plangebied geïnventariseerd en zijn de bepalende karakteristieken benoemd. Vervolgens zijn in **hoofdstuk 3** de karakteristieken en structuren van de kernen geanalyseerd. Hierop is aansluitend vastgesteld wat in de kernen de leidende weg- en waterstructuren en stedelijke deelgebieden zijn. In **hoofdstuk 4** wordt in een algemeen gedeelte een beschrijving gegeven van de functies, waarden en voorwaarden van en aan bomen. In **hoofdstuk 5** wordt eerst beschreven wat 'bijzondere' bomen, groene structuren en plantplaatsen zijn. Daarna zijn de selectiecriteria bepaald. In **hoofdstuk 6** is beschreven hoe de inventarisatie van 'bijzondere' bomen en groene structuren moet worden aangepakt, hoe de bomenlijsten moeten worden vormgegeven en zijn richtlijnen voor een nieuwe bomenverordening (kapbeleid) en relevante formulieren gegeven. In **Hoofdstuk 7** zijn per voorgaand hoofdstuk conclusies getrokken. Op elke conclusie is een visie gegeven. Aan de hand van de visies worden in **hoofdstuk 8** aanbevelingen gedaan ten aanzien van verschillende zaken.

³ **Houtopstand:** één of meer bomen of boomvormers, of andere houtachtige gewassen, mogelijk onderdeel uitmakend van hakhout, een houtwal, een grotere (lint)begroeiing van heesters en struiken, een beplanting van bosplantsoen, een struweel of een heg, met een minimale dwarsdoorsnede van 10 cm op 1,3 meter boven het maaiveld.

2 Inventarisatie van het plangebied

Voor met het uitwerken van de centrale vraag kan worden begonnen moet eerst duidelijk zijn waarop deze betrekking heeft. Dit omdat alle omgevingsfactoren van invloed zijn op de gewenste kwaliteit. Hiervoor is een uitgebreide inventarisatie van het plangebied tot op objectniveau noodzakelijk. Dit hoofdstuk steekt in op het hoogste abstractieniveau. Geleidelijk wordt in het rapport afgedaald tot de standplaats van de 'bijzondere' boom.

2.1 Ligging van het plangebied

In het noordoosten van Gelderland, de Achterhoek, liggen de voormalige gemeenten Borculo, Ruurlo, Eibergen en Neede (BREN). Op 1 januari 2005 zijn deze in het kader van de gemeentelijke herindelingen samengevoegd tot de gemeente Berkelland. Met een oppervlakte van ± 25.000 ha en ± 45.000 inwoners behoort deze plattelandsgemeente met een schat aan natuur- en cultuurhistorische waarden tot de grootste uit de regio. Hieronder is een opsomming gegeven van de voormalige gemeenten, als plaats met bijbehorende kleine kernen, welke nu de gemeente Berkelland vormen. Daarnaast is de contour van de gemeente Berkelland als figuur 1 weergegeven.

Plaatsen: Kleine kernen:

Borculo	Geesteren, Gelselaar en Haarlo
Ruurlo	
Eibergen	Beltrum, Rekken
Neede	Noordijk en Rietmolen

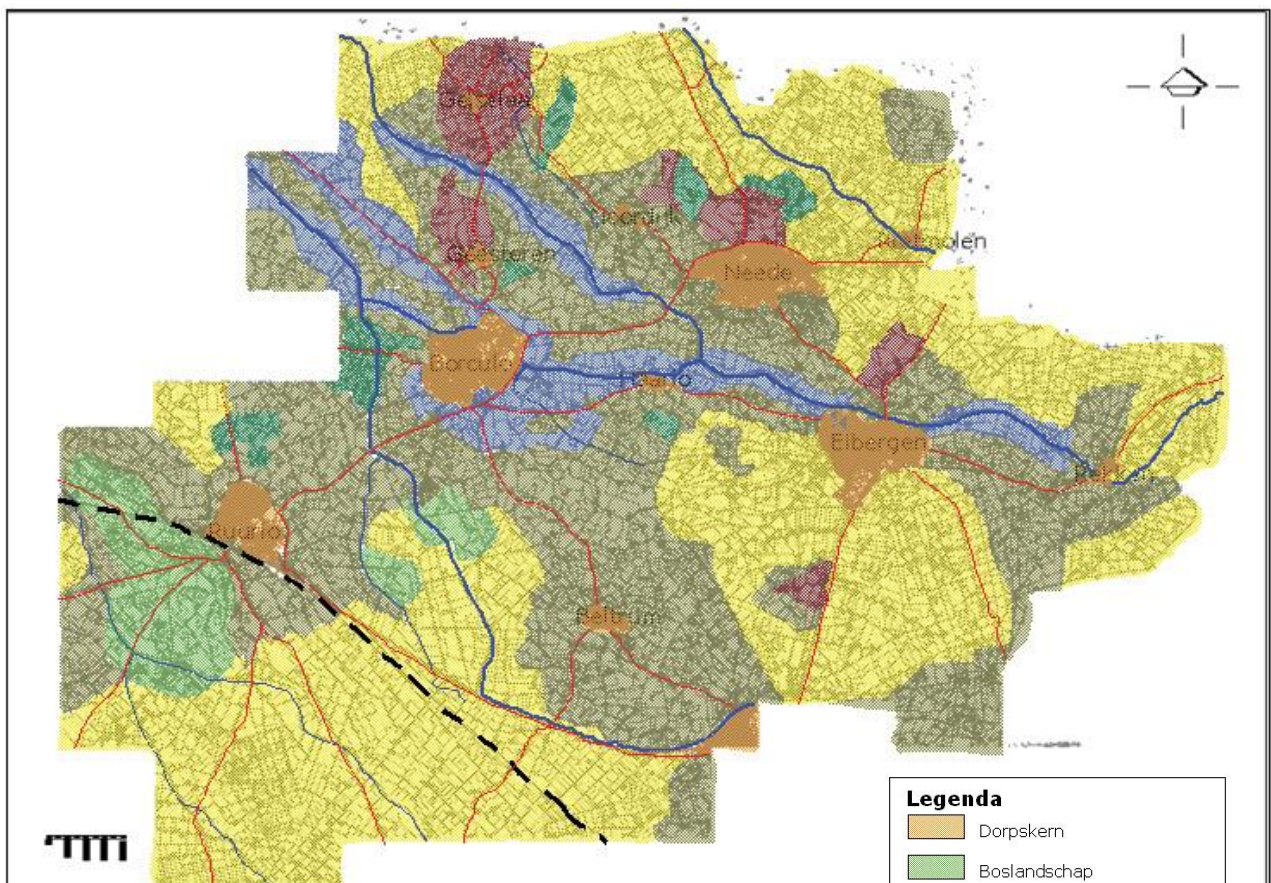
Figuur 1: contour gemeente Berkelland

2.2 Ontwikkeling van het plangebied

Ontstaansgeschiedenis

De gemeente Berkelland ligt in het noordoosten van de provincie Gelderland. De streek staat bekend als de Achterhoek.

Geologisch gezien behoort de achterhoek tot de hogere zandgronden. De gemiddelde hoogte ligt boven de 15m +NAP. Het gebied kenmerkt zich door veel reliëf, een afwisseling van natuurlijke stuwingen en glooiingen weke door een veelheid aan beken en sloten worden doorsneden. De basis van het huidige landschap is ontstaan in de laatste ijstijd. Door het schuiven van landijs werd het land opgestuwd. Hiervan is als hoogste punt binnen het plangebied de 'Needse Berg' ontstaan. Onder invloed van de wind werd dekzand afgezet en in de laagten ontstonden de beekdalen. Het natuurlijke afwateringspatroon loopt vanuit het zuidoosten richting het noordwestelijk gelegen IJsseldal. Door deze variatie van hoog en droog tegenover nat en laag zijn er door toedoen van menselijke activiteiten vijf verschillende landschappen ontstaan. In figuur 2, landschapstructuurkaart gemeente Berkelland, is de opbouw van het gebied globaal te zien. De landschapstypen zijn in de volgende paragraaf beschreven. Vervolgens wordt in paragraaf 2.2.2. verder ingezoomd op de karakteristieken van de bebouwde kommen.

Figuur 2: landschapstructuurkaart gemeente Berkelland

2.2.1 De landschapstypologie

Het essenlandschap

Dit landschap kenmerkt zich vanouds door de beslotenheid en kleinschaligheid. Deze wordt gevormd door de kernen met hun erf-, brink- en wegbeplantingen, de essen en weilanden welke omringd worden door houtwallen. Essen zijn grote aaneengesloten, open vlakten, veelal gelegen op de enkeerdgronden, geschikt voor akkerbouw. Deze zijn ontstaan op de overgang van het nattere beekdal en de hogere, drogere gronden. Ze hebben een bolle reliëfvorm met plaatselijke stijlranden. De bolle vorm ontstond door het jaarlijks ophogen van het maaiveld. Dit werd gedaan met een mengsel van schapenmest met stro afkomstig uit de stallen. Het voormalige potstalsysteem. De structuur en vruchtbaarheid van de grond werd op deze wijze verbeterd. Het vee werd geweid op de heidevelden, vennen en hoogvenen in de dichte nabijheid van de essen. Rondom de escomplexen werden nederzettingen gesticht, de esdorpen, waar de gezamenlijke gebruikers zich vestigden. In gave vorm lopen over de essen slechts enkele, onbeplante, onverharde wegen. De boerderijen vormen samen met de randbeplanting een duidelijke ruimtelijke begrenzing.

Figuur 3: topografische kaart essenlandschap, de Hupselse es en karakteristieke bebouwing

Het oude hoeven- of kampenlandschap

In dit eveneens kleinschalige landschap lagen de boerderijen, ook wel hoeven genoemd, sterk verspreid. Hieromheen werden op de dekzandruggen kleine, duidelijk bolligende, 'éénmansakkers' aangelegd. In de beekdalen lagen de lager gelegen weiden, kronkelige wegen, kleine loofbosjes, poelen en houtwalleltjes. De verkaveling is onregelmatig en het wegenpatroon dicht en grillig. Veel perceelsscheidende- en erfbeplanting, bosjes en beplanting langs wegen en waterlopen geven het landschap een besloten sfeer.

Figuur 4: topografische kaart kampenlandschap, sfeerbeeld bij Haarlo en karakteristieke bebouwing

Het jong heideontginningslandschap

Dit landschap wordt over het algemeen gekenmerkt door soberheid, grootschaligheid en een rationele verkaveling. In de jonge ontginningsgebieden is de verbondenheid tussen het occupatiepatroon en de abiotische gesteldheid veel minder dan in de oude cultuurlandschappen. Het kenmerkt zich door een grotere schaal en het patroon van wegen, sloten en perceelsvormen is overwegend rechtlijnig. Door bevolkingsgroei in de 19^e eeuw nam de vraag naar agrarische producten toe. Er werd gezocht naar mogelijkheden om het areaal agrarisch gebied te vergroten. Hierdoor zijn grote delen van de oorspronkelijke heidegebieden verdwenen. De ontginningen vonden dus plaats op de minder gunstige arme zandgronden. Door de uitvinding van de kunstmest werd het echter mogelijk ook deze gronden in gebruik te nemen. Door de aanleg van naald- en loofbossen en het inplanten van eikenhakhoutwallen en elzensingels heeft ook het jonge ontginningslandschap plaatselijk een betrekkelijk kleinschalig karakter gekregen.

Figuur 5: topografische kaart jonge heideontginning, sfeerbeeld bij Noordijk en karakteristieke bebouwing

Het beekweidenlandschap

Veelal bestaat dit landschap uit natte gronden die in vroeger tijden werden gebruikt als wei- en hooilanden. Heel vroeger werden deze gronden gekenmerkt door elzenbroekbos als gevolg van de lage, natte ligging. De percelen die te nat waren voor weideland werden hooilanden. Het zijn vaak langwerpige percelen loodrecht op de stroomrichting van de waterloop. Het overgrote deel van de beekdalen wordt tegenwoordig als zeer open ervaren. Dit was vroeger anders. De kavelscheidingen bestonden namelijk voornamelijk uit houtwallen, houtsingels en sloten. Dit beeld is in de jaren sterk veranderd. Ten eerste door de kanalisatie van waterlopen en daarop aansluitende kavelwerkzaamheden. Daarbij werd het mogelijk door de komst van het prikkeldraad daar waar sloten niet water voerend waren, afrasteringen te maken. Mede hierdoor is veel van de vroegere onregelmatige verkaveling, waarbij de percelen omzoomd werden door (knot)wilgen, elzenhakhout en meidoornhagen, veranderd in een rechthoekige landschap met vrijwel geen kavelgrensbeplanting.

Figuur 6: topografische kaart beekweidelandschap, sfeerbeeld bij Geesteren en karakteristieke bebouwing

Het boslandschap

Van een echt op zichzelf staand landschapstype kunnen we hier niet spreken. Het boslandschap bij Ruurlo is een overblijfsel van de bossen rond kasteel Ruurlo die nooit geheel in cultuur gebracht zijn. Een deel van de bossen zal behoren bij het oude hoevenlandschap en een deel bij het jong kampenlandschap.

Onder invloed van het grootgrondbezit bleef in het oude hoevenlandschap vrij veel bos gehandhaafd of werd nieuw aangeplant. Ook de boeren zelf hielden bos in stand ten behoeve van onderhoud aan gebouwen, nieuwbouw en als brandstof. In het jong heideontginningenlandschap is een gedeelte ingeplant met dennenbos ten behoeve van de houtproductie. De grotere aaneengesloten oppervlakten bos rondom Ruurlo zijn tegenwoordig van grote recreatieve- en ecologische waarde.

Figuur 7: sfeerbeeld boslandschap bij Ruurlo

2.2.2 De stedelijke gebieden

Kenmerken van de voormalige esdorpen

De karakteristieken van een kern worden bepaald door het ontstaan, het omringende landschap en de rangschikking van de verschillende deelgebieden en wegen ten opzichte van elkaar. De ontstaansgeschiedenis heeft ervoor gezorgd dat de kernen van Berkelland allemaal de kenmerken van een esdorp hebben. Meestal liggen de kernen op de overgang van hoog naar laag en vaak op 5-6 km (één uur gaans) van elkaar. Alle hoofdwegen komen bij elkaar in de centra van de kernen en naar buiten toe waaieren deze uit in een spinnenwebachtig patroon.

De marktpleinen in of tegen de centra van de kernen zijn voortgekomen uit de vroegere brinken. Dit waren de oorspronkelijke centra van de esdorpen. In de meeste kernen is nog steeds de beplanting langs de historische wegen en op de voormalige brinken het bindende element. Bij dit laatste moet worden vermeld dat in de loop der eeuwen de oorspronkelijke eikenbeplanting veelal is 'aangevuld' met linden, beuken, platanen en paardekastanjes.

Borculo, Geesteren, Gelselaar en Haarlo

Borculo

Borculo is ontstaan rondom het in de 19^e eeuw afgebroken kasteel Borculo. Naast dit kasteel was ook de rivier de Berkel een belangrijke vestigingsfactor voor de boerenbedrijfjes. Borculo is vanuit het centrum, voornamelijk in noordwest richting, naar buiten gegroeid. Lange tijd werd de noordgrens van de bebouwing bepaald door de Berkel. In de negentiger jaren van de vorige eeuw is deze grens gepasseerd door de ontwikkeling van het industrieterrein de Lichtenhorst. De stedenbouwkundige structuur van Borculo wordt nu begrensd door de rondweg aan de zuidoost kant van de kern. Daarnaast zijn er van alle kanten invalswegen die aantakken op een kleinere rondweg welke rondom het centrum loopt. De Berkel is in de 20^e eeuw om het centrum heen gelegd. Het originele oude profiel is echter gespaard gebleven en stroomt nog dwars door de kern en de wijk Het Elbrink om uiteindelijk weer op de hoofdstroom aan te sluiten. Als belangrijke groenstructuren zijn de oude wegbeplantingen aan te merken. Verder valt het op dat in het centrum relatief veel lei- en vormbomen staan.

Figuur 8: GBKN- kaart Borculo

Figuur 9: de Berkel in stedelijk gebied

Geesteren

Geesteren is het meest typerende esdorp van de voormalige gemeente Borculo. De kern wordt visueel getypeerd door oude Saksische boerderijen langs de rand van de essen, veel open ruimte en de gotische kerk met een zadeldak. In de kern staan verspreid fraaie beeldbepalende bomen zoals oude eiken, platanen en lindes.

Figuur 10: GBKN- kaart Geesteren

Figuur 11: Saksische boerderij

Gelselaar

Gelselaar is een bijzonder mooi voorbeeld van een esdorp dat in de loop der tijden langzaam is veranderd van kransesdorp⁴ naar kernesdorp⁵. Gegroepeerd rondom de kerk, met haar markante oude linden, zijn in de kern nog steeds de oude boerderijen terug te vinden. De oudsten daarvan liggen echter meer aan de rand van het dorp. Aan het kruispunt Dorpsstraat Pastorieweg is een restant van een oude brink te vinden. Er is nog veel karakteristieke erfbeplanting met fruit- en inheemse boomsoorten.

Figuur 12: GBKN- kaart Gelselaar

Figuur 13: kerk te Gelselaar

Haarlo

Dit is de kleinste kern binnen het gebied van de voormalige gemeente Borculo welke gekenmerkt wordt door bossen en landgoederen. Haarlo ligt dicht tegen de Berkel aan op de grens tussen beekweidelandschap en hoevenlandschap. De ruggengraat wordt gevormd door de Borculoseweg welke overgaat in de Eibergseweg. Het straatbeeld wordt gekenmerkt door de met name originele bebouwing. Hier en daar in de kern staat nog een oude boerderij en ook de kleine essen zijn op sommige plaatsen direct aan de rand van de kern terug te vinden.

Figuur 14: GBKN- kaart Haarlo

Figuur 15: straatbeeld Borculoseweg

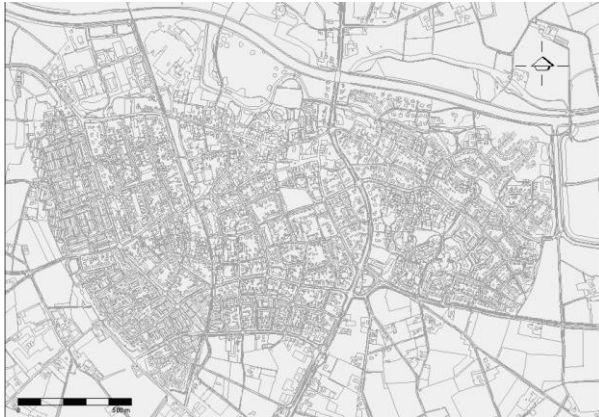
⁴ **Kransesdorp:** esdorp waarbij de boerenerven op de rand van hooilanden en esgronden in een krans om de es lagen.

⁵ **Kernesdorp:** esdorp waarvan de boerenerven gecentreerd bij elkaar staan tussen de essen.

Eibergen, Rekken en Beltrum

Eibergen

Het oude dorp vormt tegenwoordig het hart van Eibergen. Hier staat veel historische beeldbepalende bebouwing. Zoals rond de markt, de oude brink, waar monumentale kastanjes het karakteristiek beeld versterken. De oude straten hebben een relatief smal profiel dat wordt gevormd door de aaneengesloten bebouwing. De historische linten buiten het centrum zijn door de jaren heen ingevuld met nieuwere bebouwing. Ondanks dit is door de vrijstaande bebouwing, uitgevoerd in een variatie van bouwstijlen met de gevel georiënteerd op de weg, het beeld nog zeer karakteristiek. De historische linten vormen de hoofdstructuur van de bebouwde kom en zijn daarmee belangrijke dragers van het historische dorpsbeeld.

Figuur 16: GBKN- kaart Eibergen

Figuur 17: de markt met oude kastanjes

De stedenbouwkundige structuur van Eibergen wordt in hoofdzaak bepaald door de N18, plaatselijk bekend als Twenteroute, die dwars door de kern loopt. Aan de oostzijde van deze weg liggen de nieuwere woonwijken, aan de westkant de oudere. Aan de noord en zuidzijde is industriegebied ontwikkeld. Wat opvalt is dat het centrum aan de rand van het dorp ligt. De groenstructuur wordt gekenmerkt door de oude landschapsstructuren in de vorm van bomenlanen, die in de woonwijken zijn opgenomen. Verder is de voormalige spoorlijn als fietspad een opvallend oriëntatiepunt welke op verschillende plaatsen versterkt is door beplanting in de vorm van bosplantsoen.

Figuur 18: N18 bij afslag Rekken

Beltrum

De Rooms-katholieke kerk aan de Dorpsstraat ligt temidden van het voormalig klooster, de pastorie, een schooltje en de begraafplaats en vormt hiermee het hart van de kern. De bebouwing bestaat voornamelijk uit vrijstaande panden en is minder compact bebouwd in vergelijking tot de rest van de kern. De historische linten zijn ondanks de latere invullingen nog goed herkenbaar en zijn samen met de bebouwing rond de kerk karakteristiek voor Beltrum. Tussen deze historische linten en de andere oude verbindingswegen liggen de naoorlogse planmatige uitbreidingsgebieden. Hierdoor is de oude kern steeds meer in het westelijk deel van Beltrum komen te liggen. Zeker nu recentelijk de wijk Buursemansweide ten oosten van de Hoornhorststraat is gerealiseerd. De kern bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen. Net buiten de kern is aan de Grolseweg een klein bedrijventerrein gelegen.

Figuur 19: GBKN- kaart Beltrum

Figuur 20: straatbeeld Dorpsstraat

Rekken

Rekken bestaat voornamelijk uit de in het landschap verspreid liggende concentraties van bebouwing. Het dorp bestaat uit twee delen die door de Berkel van elkaar zijn gescheiden. Het zuidelijk deel van Rekken, ook wel 't Kip' genoemd, bestaat voornamelijk uit lintbebouwing langs de Rekkenseweg. Het noordelijk deel omvat het op een natuurlijke verhoging gelegen oude dorpsgebied. De plek rondom de Nederlands-hervormde kerk en de oude school is nog altijd herkenbaar als de oude dorpskern. Een echt centrum wordt hierdoor echter niet gevormd. De landelijke driehoek tussen dit gebied, het restant van de kern waar vroeger de Berkel liep en het plantsoen aan de Rekkenseweg zorgt voor versnippering.

Figuur 21: GBKN- kaart Rekken

Karakteristiek voor Rekken is het kleinschalige karakter van de bebouwing. Grote woonblokken en hoge bebouwing ontbreken. De twee kerken en de Piepermolen zijn sterk beeldbepalend waardoor een aangenaam dorps karakter is behouden. Ook het dorpsilhouet van Rekken is zeer waardevol. Opvallend is dat de bebouwing van Rekken nauwelijks op het omringende landschap is gericht.

Figuur 22: dorpsilhouet Rekken

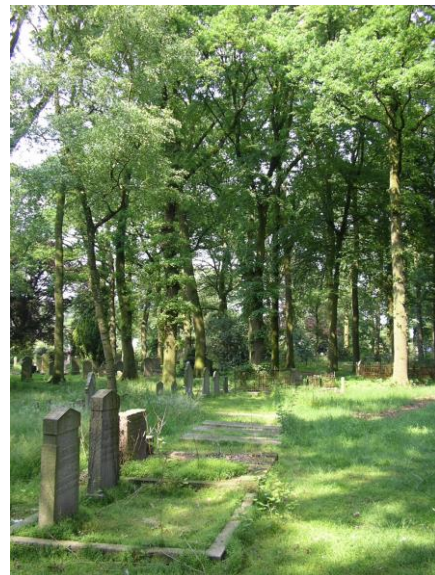
Neede, Rietmolen en Noordijk

Neede

Het dorp Neede is een voorbeeld van een randesdorp. Uit het verleden zijn alleen de havezate 'Huize de Kamp', de Hollandsche molen onder aan de Needse berg en de toren van de Nederlands-hervormde kerk overgebleven. Het oudste gedeelte van Neede is het centrum, waarvan de karakteristieke bebouwingslinten langs de uitvalswegen het meest typerend zijn. Neede is vanuit het centrum uitgebreid, met aan de noordzijde een harde grens gevormd door de Rondweg. Deze is in belangrijke mate bepalend voor de vorm van het dorp. Er zijn een aantal belangrijke historische wegen zoals de Stations-, Borculose- en Haaksbergseweg. De groenstructuur wordt gekenmerkt door eiken, essen en platanen en een eiken 'bos' op de oude begraafplaats. Verder valt het op dat er langs de Stationsweg een aantal historische villa's staan met de daarbij passende grote solitaire bomen.

Figuur 23: GBKN- kaart Neede

Figuur 24: oude begraafplaats Neede

Rietmolen

Rietmolen toont als een relatief 'nieuw dorp' in de omgeving waarvan de meeste woningen pas vanaf de jaren vijftig van de 20^e eeuw zijn gebouwd. Aan de twee hoofdweggen en enkele boerderijgebouwen is echter te zien dat de oorsprong beduidend ouder is. De groenstructuur wordt voornamelijk bepaald door de oude eikenlaan welke de Kieftendijk geleidt. De resterende wegbeplanting bestaat uit meer los geplaatste jonge beplantingen.

Figuur 25: GBKN- kaart Rietmolen

Figuur 26: Kieftendijk, Rietmolen

Noordijk

Oorspronkelijk is Noordijk als een soort overloop van de Needse es uit een kranshoeve ontstaan. Later heeft het zich meer ontwikkeld tot een kleine kern. Door de eeuwen heen is hier weinig veranderd. De kern van Noordijk bestaat uit een aantal bij elkaar komende historische wegen met daarlangs karakteristieke lintbebouwingen. Een echt centrum is er niet te onderscheiden. De plek waar de school en het dorps huis de 'Oale Schole' staan zou als zodanig kunnen worden gezien. Verdere bebouwing ligt verspreid langs de oude wegen. Het agrarische verleden is nog goed zichtbaar en in het dorp zijn nog steeds enkele weilanden te vinden. De overgang naar het buitengebied is door de wegbeplantingen zeer geleidelijk.

Figuur 27: GBKN- kaart Noordijk

Figuur 28: de 'Oale Schole'

Ruurlo

Ruurlo is de enige kern van de voormalige gemeente Ruurlo en ontstaan op een knooppunt van wegen. Dit knooppunt en de havezate Kasteel Ruurlo vormden de belangrijkste vestigingsfactoren voor boeren. De Havezate is daarnaast van grote invloed geweest op de ontwikkeling van het dorp. De wegenstructuur van Ruurlo is bepaald door de dorpsstraat en het plein bij de kerk met daaraan vertakkingen naar omliggende plaatsen.

Figuur 29: kasteel Ruurlo

De oudste wijken van Ruurlo liggen in en rond het centrum. De oude stedenbouwkundige structuren zijn nog duidelijk zichtbaar door de vele wegen met overwegend oude eiken welke allemaal naar het centrum leiden. In de jaren negentig van de vorige eeuw is de meest zuidelijke woonwijk 't Loo ontwikkeld. De wijk het Leusinkbrink is in 2004 gereed gekomen en ligt aan de oostkant.

Figuur 30: GBKN- kaart Ruurlo

Ten zuidwesten ligt het industrieterrein welke verder richting het oosten wordt uitgebreid. Deze uitbreiding zorgt voor een langgerekte industriezone welke vanaf de rondweg aan de oostzijde van de kern duidelijk zichtbaar zal zijn. De rondweg is voor de ontlasting van het centrum en de doorstroom van het verkeer een belangrijk verkeersader.

Figuur 31: overgangszone industrie naar landschap

3 Analyse van de stedenbouwkundige structuur

In deze paragraaf wordt verder ingezoomd op de houtopstanden binnen het stedelijk gebied.

Wanneer we een stad of dorp van grotere hoogte bekijken kunnen vlakken en lijnen worden onderscheiden. De lijnen scheiden in veel gevallen de verschillende vlakken van elkaar. Vervolgens is na verdere inzoming te zien dat deze onafhankelijke vlakken door interne lijnen verder worden verdeeld. In de vlakken en op de lijnen kunnen we punten herkennen. Dit zijn veelal kruispunten van wegen maar kunnen binnen een wijk ook bijzondere ruimten zoals pleinen en parken zijn.

Één van de uitgangspunten voor dit bomenbeleidsplan is het behouden en versterken van de karakteristieken en daarmee identiteit van de gemeente Berkelland. Hiervoor moet inzichtelijk worden welke houtopstanden karakteristiek zijn voor de verschillende gebieden, wegen en plekken. Een verdere verdeling van vlakken, lijnen en punten, is hiervoor noodzakelijk. Alleen aan de hand hiervan is aan te geven waar de aanwezigheid van houtopstanden aansluit bij de karakteristiek van de plek. Vanzelfsprekend wordt op deze wijze ook inzichtelijk waar verzwakking of versterking met houtopstanden gewenst is. In de volgende paragrafen worden de vlakken, lijnen en punten verder beschreven. De gebiedsverdelingen zoals opgenomen in de welstandnota's heeft hiervoor gediend als basis.

3.1 Vlakken, de stedelijke gebieden

Er zijn verschillende mogelijkheden om een gebied onder te verdelen in vlakken. In het kader van dit plan zijn de karakteristieken binnen het plangebied richting gevend. Karakteristieken zijn sterk afhankelijk van de wijze waarop een gebied is ontstaan en werd gebruikt. De meest voor de hand liggende verdeling is dan ook die naar de functie. Op basis hiervan worden de volgende stedelijke deelgebieden onderscheiden:

1. **Centra:** Dit zijn in Berkelland vaak de historische kernen van stad of dorp waar tegenwoordig de dichtste concentratie van winkel- en horecagelegenheden is gesitueerd. Vaak is er een kerk aanwezig en een open ruimte welke vroeger als brink en tegenwoordig als markt of parkeerplaats in gebruik is.
2. **Woonwijken:** Meestal tegen het centrumgebied aangelegd met als hoofdfunctie wonen. Deze gebieden zijn door de groei van de kernen over het algemeen eerst aangelegd op de voormalige drogere essen en later in moeilijker te bebouwen nattere beekweiden. De oudste wijken liggen vaak het dichtst bij de kern en langs de gebiedsontsluitingswegen.
3. **Industriegebieden:** Meestal aan de rand van de woonwijken met als hoofdfunctie industrie. De oudere industriegebieden zijn door de stedelijke groei binnen de wijken komen te liggen en vaak gesloopt om ruimte te maken voor woningbouw. De latere industrieterreinen liggen tegen de komgrenzen voornamelijk daar waar ze voor vrachtverkeer goed bereikbaar zijn.
4. **Grote open ruimten:** Hiertoe worden die gebieden gerekend welke, vaak zowel binnen als buiten de kernen, als autonoom onderdeel van een van de vorige categorieën met een eigen sfeer en functie aan te merken zijn. Hieronder zijn onder meer te verstaan sportvelden, de grotere parkeerplaatsen en de randzones. Een randzone is een natuurlijke overgangszone van kern naar landschap.

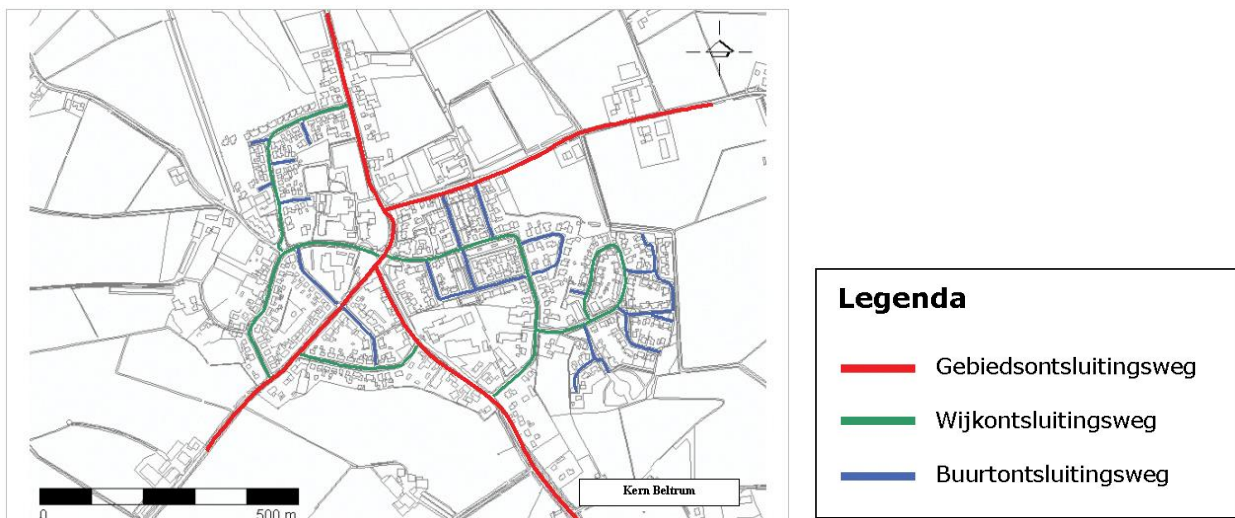
In bijlage 1 is voor elke kern een kaart opgenomen waarop de verschillende deelgebieden zijn aangegeven.

3.2 Lijnen, de wegenindeling

Door wegen worden de verschillende deelgebieden verdeeld en ontsloten. Aan de hand van de functie is hier een bepaalde hiërarchische verdeling aan te geven. Op basis hiervan is af te leiden welke wegen van invloed zijn op de karakteristiek van de plek. Vervolgens kan middels inventarisatie van de hierlangs aanwezige houtopstanden de basisinformatie voor een bomenstructuurplan in kaart worden gebracht.

Er is gekozen om als grondslag voor de hierna gegeven wegenindeling de stedenbouwkundige benadering te volgen. De gebruikte terminologie is volgend aan het vakjargon zoals in ons land gebruikelijk. De wegenindeling zoals opgenomen in de welstandsnota's en de wegen categorisering van de voormalige Gemeente Ruurlo hebben hiervoor als basis gediend. Dit heeft als voordeel dat zonder problemen verwezen en aangesloten kan worden op andere gemeentelijke documenten. De indeling is als volgt bepaald:

1. **Gebiedsontsluitingsweg:** Dit zijn wegen met een doorgaand karakter welke binnen de bebouwde kom een stroomfunctie vervullen en buiten de bebouwde kom de verschillende kernen met elkaar verbinden. Karakteristiek voor de gemeente Berkelland is dat langs de gebiedsontsluitingswegen met name laanstructuren zijn aangeplant met bomen van de 1^e grootte.
2. **Wijkontsluitingsweg:** Dit zijn wegen met een lokaal karakter welke de verschillende deelgebieden onderling verbinden en ontsluiten op de gebiedsontsluitingswegen. Langs wijkontsluitingswegen is de aanwezigheid en het type wegbeplanting afhankelijk van de ontstaansgeschiedenis van de wijk en beschikbare ruimte. In de met name oudere, compact gebouwde wijken, is een enkele beplanting op een markante plek of accentuering van een bijzondere ruimte gebruikelijk. In de latere wijken, vanaf de jaren 80, zien we veelvuldig aangeplante bomenrijen, vaak van de 2^e grootte, welke door een tekort aan groeiruimte problemen geven ten aanzien van het straatwerk.
3. **Buurtontsluitingsweg:** Dit zijn wegen met een gebiedsgebonden karakter en verblijfsfunctie. Dit soort wegen komt men alleen binnen de wijken tegen. Verkeerskundig worden dit soort wegen vaak aangeduid als woonstraat, winkelerf of woonerf. Met name in de woonwijken komt langs de buurtontsluitingswegen een variatie aan bomen van de 3^e grootte voor. Veelal zijn deze toegepast als repeterende beplanting in kleine plantsoenen in de stoep of tussen parkeerplaatsen.

Figuur 32: voorbeeldkaart en legenda aanduiding ontsluitingswegen

Met de medewerkers van de werkvelden planbegeleiding, verkeer en groentechnisch ontwerp van de gemeente Berkelland, is besproken welk type wegen als karakteristiek zijn aan te merken in het kader van dit plan. Uitkomst hiervan is dat van genoemde wegtypen alleen de gebiedsontsluitingswegen hiervoor in aanmerking komen. Dit omdat de overige wegen verkeerskundig worden aangemerkt als verzamelstraat en in versneld tempo verkeersluw worden gemaakt. Gevolg hiervan is dat de karakteristiek van het gebied overeind gehouden wordt door de structuren welke aansluiten met het buitengebied. Deze gebiedsontsluitingswegen zijn op basis hiervan voor wat betreft de wegbepantingen aan te wijzen als hoofdstructuur. Daarnaast zijn de oude gebiedsontsluitingswegen waarlangs nog de originele beplanting aanwezig is aan te merken als bijzonder. Zo ook de afscherpende zones op de grens van landschap en bebouwing en tussen verschillende vlakken. Samen zullen deze opstanden worden aangeduid als 'bijzondere' groene structuren.

3.3 Punten, kruisingen en open ruimten

Stedenbouwkundig zijn er groene en grijze punten te herkennen. Van groene punten is, in de context van dit plan, te spreken wanneer het beeld van de plek overwegend wordt bepaald door de aanwezigheid van één of meerdere bomen. Een grijs punt heeft een verkeersfunctie en een stenig karakter. Als hier een groen accent aanwezig is in de vorm van een markante boom of houtopstand dan kan deze interessant zijn voor een bomenstructuurplan. Het kan natuurlijk ook zo zijn dat op basis van een bomenstructuurplan juist een groen accent gewenst is. Voor dit plan zijn alleen die punten van belang waarbij te spreken is van een bijzondere relatie tussen een houtopstand en de openbare ruimte. Om duidelijk te maken wat hiermee wordt bedoeld hebben wij de volgende definitie geformuleerd:

Er is te spreken van een groene punt wanneer een bepaalde plaats duidelijk onderscheidend is van de omgeving door de aanwezigheid van een houtopstand en zich daarmee leent als oriëntatiepunt of ontmoetingsplaats.

Niet alleen in de openbare ruimte zijn deze punten te herkennen. Houtopstanden in particulier eigendom kunnen een zelfde functie vertegenwoordigen maar moeten dan in ruimtelijke zin wel deel uitmaken van de openbare ruimte. In het kader van dit plan worden alleen die groene punten geïnventariseerd waar te spreken is van de aanwezigheid van een als 'bijzonder'⁶ aan te merken houtopstand. Voor dit plan zijn de volgende punten te benoemen:

1. Parken: Grotere groene openbare ruimten ontworpen om bijvoorbeeld te verblijven, recreëren, wandelen en spelen;
2. Begraaf- en gedenkplaatsen: Openbaar toegankelijke ruimten voornamelijk ontworpen voor het begraven of herdenken van overledenen. Hierbij moet gedacht worden aan begraafplaatsen, strooivelden en (oorlogs) monumenten;
3. Groene punten: Dit zijn die plaatsen welke door de aanwezigheid van een op zich zelfstaande houtopstand van opmerkelijke invloed zijn op de openbare ruimte.

In hoofdstukken 5 en 6 worden nadere richtlijnen gegeven om de 'bijzondere' bomen en groene structuren te inventariseren.

⁶ 'Bijzondere' houtopstand: houtopstand welke voldoet aan de criteria zoals in § 4.4.1 beschreven.

4 Bomen in de stad

Zowel in het landschap als in de bebouwde omgeving zijn bomen medebepalend voor de beleving. We herkennen waar we zijn of kunnen een ander aangeven waar we zijn geweest. Vaak zijn we ons niet bewust van de functies welke bomen voor ons vervullen en de waarden welke ze vertegenwoordigen. In dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan.

4.1 Welke functies hebben bomen?

Bijna iedereen stelt de aanwezigheid van bomen op prijs. Ze worden gezien als de vertegenwoordigers of belichaming van natuur of men vindt ze simpelweg mooi. Aan de andere kant worden bomen ook vaak als lastig ervaren. In elk jaargetijde valt er wel iets uit. Ze geven schaduw, drukken bestrating op of trekken dieren aan welke op hun beurt weer voor 'overlast' zorgen.

Bomen zijn echter zeer divers in wat ze ons te bieden hebben. Kijken we goed dan zien we dat bomen heel wat functies vervullen. Hierdoor hebben ze in algemene zin een positieve invloed op vooral het leefmilieu in stad en dorp. Bij functies moet gedacht worden aan eigenschappen van de boom welke ergens toe dienen. Er zijn tientallen functies te bedenken welke een boom kan vervullen. En deze kunnen overigens per boom weer verschillen. De functies welke in algemeenheid van directe invloed zijn op ons leefmilieu zijn de volgende vijf:

1. *Sociaal-psychologische functies*

Bomen roepen bij de meeste mensen een gevoel van zekerheid, rust of geborgenheid op. En zelfs de meest verknochte stadsmens heeft behoefte aan contact met natuurlijke elementen. Deze zijn overal om ons heen, maar bomen zijn hiervan wel het meest prominent aanwezig. Bomen brengen de natuur in de bebouwde omgeving en maken ons bewust van het wisselen der seizoenen.

2. *Recreatieve functies*

Dankzij het accent in elk seizoen maken bomen onze leefomgeving aantrekkelijk. Zetten ons aan tot telkens weer een andere activiteit. We wandelen ertussen, spelen en recreëren eromheen maar plukken ook de vruchten. En hoewel bomen natuurlijk geen speeltoestellen zijn, geven ze hier wel vaak een aanleiding toe.

3. *Stedebouwkundige- en ruimtelijke functies*

Bij het vormgeven van de openbare ruimte vervullen bomen een belangrijke functie. Ze maken ons bewust van schaal en maat. Door de relatief lange omlooptijd geven ze een constant beeld. In de openbare ruimte worden ze vaak toegepast voor het versterken van structuren. Bomen versterken en onderscheiden landschappen, stads- en dorpsdelen. Ze zijn mede bepalend voor het karakter van hun omgeving. Door de juiste keuze in het ontwerp zijn met bomen accenten te leggen of juist zaken te camoufleren.

4. *Verkeersfuncties*

Door het juist aanplanten of weglaten van bomen is de verkeersveiligheid te verbeteren. We kunnen de gebruiker van de weg attenderen op een bocht of kruising of gewoonweg het verkeer geleiden. Daarbij kan de oriëntatie in zowel de stad als het landschap makkelijker zijn door de aanwezigheid van bomen.

5. *Ecologische functies*

Tal van organismen, zowel plant als dier, leven in, om en van bomen. Door groenstructuren tussen verschillende gebieden kan de natuur de stad in en uit. Met name voor de dieren vervullen lijnvormige boombeplantingen hierin een belangrijke rol. Hierlangs wordt gejaagd en gevlogen of simpelweg doorheen gelopen. Ecologische structuren zijn te zien als de snelweg voor de natuur en geven de mogelijkheid voor verspreiding van landschap tot kern.

Veel oude functies van bomen zijn door de opkomst van de moderne landbouw grotendeels verdwenen. Denk hierbij aan de markering van eigendomsgrenzen, timmer-, gereedschaps- en ovenhout of begrenzing van landbouwgrond om het vee binnen of buiten het perceel te houden. Dit wil natuurlijk niet zeggen dat deze functies niet meer als van belang zijn aan te merken. Integendeel, juist dit type beplantingen zijn vaak bepalend geweest voor de karakteristiek van het landschap of de bebouwde omgeving. Instandhouding hiervan geeft onze gemeente haar identiteit.

4.2 De waarde van bomen

De waarde van bomen is moeilijk uit te drukken. Hij is vaak subjectief, een gevoel, iets dat er is als erfgoed. Iets om met eerbied mee om te gaan.

De waarden van bomen hebben wij hier weergegeven in drie categorieën die volgens ons van belang zijn in ons plangebied. Deze waarden hebben we ook als basis voor de inventarisatiecriteria van de bijzondere bomen, structuren en plekken gebruikt.

1. *Cultuurhistorische waarde*

Dit heeft te maken met de geschiedenis van de plek waar de boom staat. Er is vaak een relatie te leggen tussen bomen en hun standplaats. Voorbeelden hiervan zijn bomen op een marktplein, knotlinden bij een boerderij of bomen in een stadspark. Als de boom verdwijnt of de omgeving verandert kan de plek veel van zijn cultuurhistorische waarde verliezen. Als alle bomen met een cultuurhistorische achtergrond uit de openbare ruimte verdwijnen, wat blijft er dan nog over. Cultuurhistorie wordt vaak als belangrijk ervaren en hieraan ontleend ons plangebied veel van haar identiteit. Om te weten waar we naar toe gaan, moeten we ook weten waar we vandaan komen.

2. *Esthetische waarde*

Door hun vorm, kleur, omvang en standplaats hebben bomen een esthetische waarde. Bomen kennen een grote variatie in vorm, structuur, blad en bloei en de esthetische waarde hangt sterk samen met het contrast of juist harmonie met de omgeving. Ook dit is een belangrijke waarde in Berkelland, die ook nog eens nauw samenhangt met de standplaatsvoorwaarden die we in de volgende paragraaf zullen behandelen. Willen we dat bomen aan de door ons gewenste beeldkwaliteit (esthetische waarde) kunnen voldoen, dan zullen we hiervoor de mogelijkheden moeten bieden.

3. *Ecologische waarde*

Ecologie heeft betrekking op relaties tussen dieren, planten en hun omgeving. De ecologische waarde van bomen hangt hiermee nauw samen. Bomen creëren, afhankelijk van met hoeveel ze samen staan, een milieu met een hogere luchtvochtigheid, minder grote temperatuurschommelingen en meer schaduw. Het klimaat wordt hierdoor voor mens en dier leefbaarder.

4. Economische waarde

De voornaamste economische waarde van de boom zelf zit in het hout. Hoewel ons gebruikshout grotendeels uit geteelde bossen komt staat er veel kwalitatief goed hout langs wegen en in het landschap. Niet iedere boomeigenaar is zich dit bewust. Met name de laatste jaren neemt de vraag naar inlands hout toe en worden er landelijk veilingen georganiseerd voor de verkoop van enkele stammen tot grotere partijen.

Hiernaast zijn nog te noemen de boom als kwekerijproduct en als toegevoegde waarde van een huiskavel.

4.3 Standplaats voorwaarden

Om de boom de mogelijkheid te geven zich te ontwikkelen naar een streefbeeld moet hij hiervoor de mogelijkheid krijgen. In principe hebben zij dezelfde eerste levensbehoeften als wij mensen. Ook een boom heeft voldoende ruimte nodig, zowel boven als in de grond. Met te krappe schoenen aan in een olievat, voelen wij ons ook allerm minst prettig. Deze basisbehoeften worden de standplaatsfactoren genoemd. Al in het ontwerp en de aanleg moet hiermee rekening worden gehouden. Ook in bestaande situaties met tekortkomingen kan vaak wat gedaan worden om het de boom wat makkelijker te maken.

Om een boom de mogelijkheid te geven goed te kunnen groeien moet altijd aan de volgende eisen worden voldaan:

1. Ondergrondse ruimte

Voor een gezonde ontwikkeling van een boom is een goed functionerend wortelstelsel noodzakelijk. Om dit mogelijk te maken moet er voldoende doorwortelbaar grondvolume aanwezig zijn. Aan de hand van de kroonprojectie⁷ is dit volume te bepalen. Een boom moet beschikken over $\frac{3}{4}m^3$ goed doorwortelbare bodemruimte per m^2 kroonprojectie.

2. Bodem

Wortelgroei is slechts binnen bepaalde grenzen mogelijk, dus niet iedere bodem is goed doorwortelbaar.

- Er kunnen geen wortels groeien in een bodem met een indringingsweerstand boven de 3,0Mpa ofwel 30kg/cm². Een indringingsweerstand 1,5Mpa kan wortelgroei al remmen;
- Een bodem moet in voldoende mate lucht en water bevatten. Een zandgrond moet een minimaal poriënvolume hebben van 45% en een kleigrond van 55%;
- De lucht in de bodem moet in het groeiseizoen een zuurstofgehalte van 16 volumeprocent bezitten. Bij waarden onder de 10 volumeprocent is de kans groot dat er tijdelijke zuurstofloosheid optreedt;
- De grond moet continu voldoende vocht en voedingsstoffen bevatten.

⁷ **Kroonprojectie:** de loodrechte projectie van de kroon op de grond verrekent met een correctiefactor. De kroonprojectie is te berekenen met de volgende formule; $3,14 \times (\frac{1}{2}D)^2 \times H/D$. hierin is D de kroondiameter en H de kroonhoogte.

3. *Bovengrondse ruimte*

Ook bovengronds stelt een boom eisen aan zijn leefruimte teneinde goed te kunnen functioneren en volwaardig volwassen te worden. Hij heeft voldoende ruimte nodig zodat hij kan uitgroeien zonder hinderlijk te worden voor de omgeving.

4. *Verstoringen/rust*

Voor een goede groei is het noodzakelijk dat de leefomgeving van de boom niet wordt verstoord. Wortelbeschadiging bij graafwerkzaamheden moet worden voorkomen, evenals bodemverontreiniging, -verdichting en bovengrondse beschadiging.

Figuur 33: verstoring van de groeiplaats

5 'Bijzondere' bomen en -groene structuren

In het voorgaande hoofdstuk zijn een aantal functies en waarden welke een boom of houtopstand vertegenwoordigt toegelicht. Op basis hiervan is te stellen dat bomen waardevolle elementen zijn. De bijzonderheid van een houtopstand hangt echter af van een aantal factoren. Hierbij moet gedacht worden aan het voorkomen, de vitaliteit en conditie van de boom in relatie met de standplaats, functie en invloed op de omgeving. In dit hoofdstuk wordt duidelijk gemaakt aan de hand van welke selectiecriteria houtopstanden in Berkelland als waardevol zijn aan te merken.

Het is gebruikelijk dat, zoals in de Model bomenverordening⁸ is opgenomen, een voorgenomen velling wordt aangevraagd middels een aanvraag kapvergunning. De gemandateerde ambtenaar beslist hierop of deze vergunning kan worden gegund of dat de boom zo waardevol is dat het college van burgemeester en wethouders geadviseerd wordt deze te weigeren. Dit bomenbeleidsplan is zo ingestoken dat de gebruikelijke gang van zaken wordt omgedraaid. Dit wil zeggen dat het college op voorhand bepaald welke bomen en houtopstanden dusdanig waardevol zijn dat deze moeten worden behouden. Vervolgens wordt het overige vergunningvrij gesteld.

5.1 Wat is een 'bijzondere' boom of -groene structuur

Wanneer vertegenwoordigt een houtopstand een dusdanige waarde dat behoud hiervan gewenst is. Oftewel, wanneer is te spreken van iets bijzonders, een 'bijzondere' boom of -groene structuur⁹? Om deze vraag te beantwoorden moet duidelijk zijn wat er met een 'bijzondere' boom of -groene structuur wordt bedoeld. Hierbij moeten zowel publieke als private houtopstanden als gelijk worden beschouwd.

'Bijzondere' bomen:

Deze zijn te herkennen als één of meerdere afzonderlijk te beoordelen bomen welke als punt onderdeel uitmaken van een groter verband. Aan deze bomen is, door de relatie met hun standplaats, een bepaalde waarde toe te kennen. Hierbij moet gedacht worden aan, solitaire bomen, entreebeplanting en groepjes bomen.

Figuur 34: 'bijzondere' boom, solitaire eik in Ruurlo

⁸ **Modelbomenverordening:** bomenverordening opgesteld door de vereniging Stadswerk in samenwerking met de Bomenstichting.

⁹ **Groene structuur:** groene structuren zijn uit één of meerdere beplantingstypen samengestelde lijn of vlakvormige beplantingselementen in het landschap of een kern waarvan boomvormers doorgaans de ruggengraat uit maken.

'Bijzondere' groene structuren
zijn in drie vormen te herkennen.

1. Als lijnvormige beplantingen welke langs historische- en tegenwoordige gebiedsontsluitingswegen staan. Hiertoe zijn zowel laan-, éénrijige- en verspreid staande beplantingen te rekenen;

Figuur 35: laanbeplanting

2. Als groene zones welke een scheiding vormen tussen gebieden. Dit kan zijn tussen stad en landschap maar ook binnen bebouwd gebied tussen twee wezenlijk verschillende vlakken;

Figuur 36: groene zone tussen stad en landschap

3. Als zelfstandige, openbaar toegankelijke ruimten met een overwegend groen karakter. Hiertoe zijn onder meer begraafplaatsen en parken te rekenen.

Figuur 37: parkje bij de kerk in Haarlo

Vervolgens moet worden bepaald welke opstanden als bijzonder voor de gemeente Berkelland zijn aan te merken. Hiervoor moeten selectiecriteria worden opgesteld. Voorwaarde is dat deze duidelijk en objectief zijn en aansluiten op de gemeentelijke wens en visie.

5.2 Selectiecriteria

Voor het bepalen van de selectiecriteria zijn de uitgangspunten als verwoord in hoofdstuk 4.2 van de beleidsverkenning richting gevend geweest. Daarnaast zijn de weigeringsgronden zoals opgenomen in de Modelbomenverordening van de Bomenstichting geanalyseerd. Daarna is bekeken hoe door andere gemeenten, waar een vrijer kapbeleid van toepassing is, de boomwaarden zijn omschreven. Dit alles heeft geleid tot een nieuwe aanpak waarmee de 8 selectiecriteria uiteindelijk zijn bepaald.

Beleidsverkenning

Als uitgangspunten zijn overgenomen:

- Meer vrijheid voor de burger door uitbreiding van de vergunningvrij te kappen opstanden;
- Duidelijk en inzichtelijk beleid met objectieve selectiecriteria;
- Kostenverlaging door inzetten op beeldkwaliteit;
- Selectiecriteria ontwikkelen welke uiteindelijk de 'bijzondere' houtopstanden beschermen.

Modelbomenverordening

De weigeringsgronden zijn hierin als criteria onder artikel 4 als volgt omschreven:

Een vergunning wordt geweigerd indien het belang van verlening niet opweegt tegen één of meer van de volgende waarden van behoud van houtopstand:

- *Natuur- en milieuwaarden;*
- *Landschappelijke waarden;*
- *Cultuurhistorische waarden;*
- *Waarden van stads- en dorps-schoon;*
- *Waarden voor recreatie en leefbaarheid.*

In het kader van dit plan is bewust gekozen niet alle waarden zoals vermeld in de Modelbomenverordening over te nemen.

Wij zijn van mening dat deze wijze van omschrijving ongeschikt is om toe te passen voor dit plan. Dit om de volgende reden. De waarden als hierboven genoemd worden toegepast als weigeringsgronden. Dit houdt in dat afhankelijk van de te beoordelen houtopstand eerst wordt gekeken welke waarden van toepassing zijn. Vervolgens wordt bij elke relevante waarde een motivering geschreven. Hierbij moet worden opgemerkt dat het in de praktijk moeilijk is om, een door de aanvrager als onafhankelijk en objectief te lezen advies, op deze wijze vorm te geven.

Andere gemeenten

Uitkomst van dit onderzoek is dat bijvoorbeeld de gemeente Moerdijk werkt met een bomenlijst waarvoor de criteria van de Modelbomenverordening bepalend zijn. De gemeente Leeuwarden heeft enkele criteria overgenomen, betreft de boomstandplaats, - vitaliteit en -veiligheid in de afweging en beschermt de bomen welke zijn vermeld op de monumentale bomenlijst van de Bomenstichting. Apeldoorn werkt met een soort vlekkenplan waarop vergunningsvrije gebieden zijn aangegeven en hanteert daarnaast een monumentale bomenlijst. Voor verdere geraadpleegde literatuur verwijzen wij u naar de literatuurlijst.

Nieuwe aanpak

Voor dit plan zullen de houtopstanden op voorhand moeten worden geïnventariseerd op basis van bepaalde waarden. Deze moeten met feiten zijn te onderbouwen. Welke waarden hiervoor in aanmerking komen is afhankelijk van welk type houtopstanden voor Berkelland specifiek zijn te noemen en op basis waarvan houtopstanden in de voormalige gemeenten al eens als bijzonder zijn gewaardeerd. Uiteindelijk zijn voor het bepalen van de boomwaarden voor dit plan de volgende uitgangspunten richting gevend geweest:

1. De waardering moet duidelijk, objectief en op basis van onderzoek en beleid zijn te onderbouwen;
2. De waardering moet aansluiten op de wens en visie van de gemeente Berkelland om zich te profileren als een karakteristieke groene gemeente welke met respect voor het verleden bouwt aan het heden en de toekomst;
3. In de waardering moeten de identiteit van het gebied, de duurzaamheid van de standplaats en kwaliteit van de opstand worden meegewogen;
4. De selectiecriteria moeten aansluiten bij de in hoofdstuk 3 genoemde karakteristieken voor de stedelijke gebieden van Berkelland.

Op basis van de uitgangspunten zijn de hieronder staande selectiecriteria geformuleerd. Deze zijn verdeeld in twee hoofdgroepen. De houtopstanden welke vanuit archiefonderzoek als bijzonder zijn aan te merken en houtopstanden welke door hun voorkomen of relatie met de standplaats als bijzonder zijn aan te merken

5.2.1 Administratieve selectiecriteria

De selectiecriteria 1 t/m 4 hebben in principe betrekking op houtopstanden welke al als 'bijzonder' zijn gewaardeerd. Deze waardering is aan de hand van archiefonderzoek vast te stellen. Met het oog op duurzame kwaliteit is als randvoorwaarde voor opname in de lijst gesteld dat de houtopstand vitaal¹⁰ moet zijn.

De selectiecriteria 1 t/m 4 zijn:

1. **Geweigerde bomen:**
Hiervoor heeft één der voormalige colleges besloten dat de houtopstand een dusdanige waarde vertegenwoordigde dat een aanvraag kapvergunning werd geweigerd;

Figuur 38: 2 geweigerde eiken

¹⁰ **Vitaal:** Dit houdt in dat in geval de boom verzwakt is dit geen onomkeerbaar aftakelingsproces is en hij een levensverwachting moet hebben van meer dan 5 jaar.

2. **Vanuit herplantplicht:**
deze verplichting vloeit voort uit de wens het verlies van een als bijzonder gekenmerkte houtopstand te compenseren;

Figuur 39: zuilbeuken vanuit herplantplicht

3. **Herdenkings- of geschonken boom:**
hiermee worden die houtopstanden bedoeld welke officieel, dus aantoonbaar, naar aanleiding of ter gelegenheid van een gebeurtenis namens één van de bestuurders van de voormalige BREN-gemeenten of de gemeente Berkelland zijn ontvangen of geplant;

Figuur 40: interessante tekst

4. **Monumentaal:**
hiermee worden die houtopstanden bedoeld welke zijn geregistreerd in de landelijke lijst van monumentale bomen welke wordt beheerd door de Bomenstichting. Voor registratie van houtopstanden op deze lijst is altijd toestemming door de eigenaar gegeven.

Figuur 41: monumentale Catalpa

5.2.2 Standplaatsgerelateerde selectiecriteria

Voor de criteria 5 t/m 8 geldt als randvoorwaarde dat een dergelijke houtopstand pas voor de opname als 'bijzonder' in aanmerking komt wanneer:

- De minimale stamdoorsnede 10cm is op 1.30m hoogte; De houtopstand vitaal is;
- Ingeval van solitaire bomen de houtopstand in die fase van onderhoud is dat de minimale kroonhoogte, welke in relatie tot de standplaats gewenst is, is behaald;
- De houtopstand voor meer dan 50% van de kroon¹¹ waarneembaar is vanuit de meest optimale standplaats in de openbare ruimte. Dan is er te spreken van "street impact", de opstand maakt dan deel uit van de openbare ruimte. Ter verduidelijking is figuur 42 ingevoegd.

Figuur 42: verduidelijking van het begrip medebepalend "street impact" voor de kwaliteit openbare ruimte

De selectiecriteria 5 t/m 8 zijn:

5. **Cultuurhistorisch waardevol:** houtopstanden die een historische binding hebben met hun standplaats of verwijzen naar een historische functie. Deze zijn met name medebepalend voor de karakteristiek van het stedelijk gebied. Hierbij is te denken aan: dorps- of stadsbeplantingen, zoals lanen en bomen op pleinen, markeringsbomen, als eiken op perceelsgrenzen en erfbepanting zoals leilinden en fruitbomen;;

Figuur 43: cultuurhistorische eikenlaan

¹¹ **Kroon:** Het vertakte gedeelte van de boom welke bepalend is voor de uiterlijke verschijningsvorm.

6. **Beeld- en sfeerbepalend:**

er moet in dit geval sprake zijn van een vanzelfsprekende relatie tussen de houtopstand en de omgeving. Dit type houtopstanden is bepalend voor het straatbeeld. Voor de omwonenden is het een duidelijk vertrouwde omgeving waarin de opstand een oriëntatiepunt vormt, het gevoel van thuis. Verwijdering zal als een direct gemis in het stad- of dorpsbeeld worden ervaren.

Figuur 44: street impact

7. **Dendrologisch¹² interessant:**

deze zijn bijzonder vanwege zeldzaamheid van de soort en of variëteit in de openbare ruimte. Hierbij moet gedacht worden aan exoten, cultuurvariëteiten of rassen. Door deze in de selectiecriteria mee te nemen is voor de toekomst een gevarieerder bomenbestand en daarmee attractiever beeld van de openbare ruimte te verkrijgen. De bomenlijst komt hierdoor op een hoger niveau;

Figuur 45: oude geënte sierkers

8. **Bijzondere groei- of snoeivorm:**

hierbij moet worden gedacht aan houtopstanden waaraan extra zorg is besteed bijv. gekandalaberde, geknotte en geleide bomen maar ook bomen met een spontaan afwijkende groeiwijze of hoogstam fruitbomen zijn hiertoe te rekenen. Dit soort bomen heeft door aangepast beheer een bepaalde functie kunnen vervullen welke verwijst naar de vroegere waarde.

Figuur 46: hoogstam appelboom

¹² **Dendrologie:** Wetenschap welke zich bezighoudt met de leer van de houtgewassen, boomkunde.

5.2.3 Bijzondere standplaatsen

Het feit dat een boom niet altijd vitaal is, is te wijten aan een scala van invloeden. Zo heeft een boom in een stenige omgeving, in tegenstelling tot 'natuurlijk' groeiende bomen, zowel boven- als ondergronds, om de beschikbare ruimte een concurrentieslag te voeren.

Niet vitale bomen komen per definitie niet voor selectie in aanmerking. Op publieke standplaatsen zoals markten, brinken en langs gebiedsontsluitingswegen kan het zijn dat de opstand vanuit het straatbeeld, de cultuurhistorie of karakteristiek bepalend is voor de kwaliteit van die omgeving. Zo is de aanwezigheid van de linde op de markt in Borculo (figuur 47) als karakteristiek voor een oude brink in een esdorp aan te merken. De boom is echter alles behalve vitaal. Toch zou het als een groot gemis worden ervaren wanneer hier geen boom meer zou staan. De kwaliteit van de standplaats speelt hierin een grote rol. Wij willen er zeker van zijn dat, na velling van de huidige houtopstand, voor de toekomst op dit soort plaatsen weer een karakteristieke, beeldbepalende boom wordt geplant. Om deze reden moeten dit soort bijzondere locaties tijdens inventarisatie worden vastgelegd. Wanneer besloten wordt de opstand te vellen is deze niet vergunningplichtig. Herplant ter compensatie van de verloren waarde is echter wel noodzakelijk. Om een duurzaam resultaat te krijgen moet met de herplant rekening worden gehouden met de standplaatseisen welke de aan te planten opstand vereist. De soortkeuze moet aansluiten bij de karakteristiek van de locatie.

Figuur 47: niet vitale beeld- en sfeer bepalende linde

5.2.4 Samenvattend

Voor houtopstanden welke opgenomen zijn in de 'bijzondere' bomen en – groene structurenlijst van de gemeente Berkelland blijft het aanvragen van een kapvergunning verplicht. Alle overige houtopstanden zijn echter kapvergunningvrij. Door het samenstellen van een lijst wordt in principe een voorselectie gemaakt. Opname op deze lijst houdt dus niet in dat een kapvergunning voor een bewuste houtopstand altijd wordt geweigerd. Wanneer de motivering van de aanvrager zodanig is dat een aanvraag kapvergunning kan worden gehonoreerd wordt het college van burgemeester en wethouders geadviseerd deze te verlenen. De beslissingsbevoegdheid hiervan kan worden gemandateerd aan de ambtelijke organisatie.

6 Instandhouding 'bijzondere' houtopstanden

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke aanpak en instrumenten nodig zijn om de als 'bijzonder' aan te merken houtopstanden in stand te houden. Hierbij moeten de in hoofdstuk 5 geformuleerde selectiecriteria worden gehanteerd. Omdat in het veld bij inventarisatie alleen op de uiterlijke verschijning te selecteren is moet voor de eerste vier criteria, bomen die al eens als bijzonder waren aangemerkt, een administratieve controle worden uitgevoerd.

6.1 Inventarisatie

6.1.1 Werkwijze

Voor met inventariseren kan worden begonnen moet een werkwijze worden vastgesteld. De aanleiding voor dit plan, de wens van de gemeenteraad, is tweedelig. Er wordt een pro-actief beleid nagestreefd waarbij de als 'bijzonder' aan te merken houtopstanden worden beschermd. Hierdoor worden de houtopstanden die niet voor selectie in aanmerking komen in principe vergunningvrij te kappen. Met de wens in het achterhoofd en bewust van het feit dat er heel veel houtopstanden in Berkelland groeien is het noodzakelijk zo efficiënt mogelijk te inventariseren. Dit houdt in dat eerst duidelijk moet zijn voor welk type houtopstanden de meeste kapaanvragen worden ingediend. Door vervolgens de 'bijzondere' bomen binnen deze groep te inventariseren is het mogelijk om de burger al voor een belangrijk gedeelte aan te geven voor welke boom een kapvergunning noodzakelijk is en voor welke niet.

Om enig inzicht in het één en ander te krijgen is de inventarisatie van de in 2004 behandelde kapvergunningen bestudeerd. Hieruit is gebleken dat er 5 verschillende groepen houtopstanden zijn te onderscheiden namelijk:

- a. *bomen op erven en in tuinen binnen de bebouwde kom:*
hiertoe worden alle particuliere houtopstanden binnen de bebouwde kom Boswet¹³ gerekend;
- b. *bomen op erven en in tuinen buiten de bebouwde kom:*
hiertoe worden alle houtopstanden gerekend die, buiten de bebouwde kom Boswet, op erven en tuinen behorend bij gebouwen staan. Discussiepunt hierbij kan zijn waar een erf- of tuinbeplanting stopt en het landschap begint. Hiervoor is als uitgangspunt genomen dat een erf- of tuinbeplanting in het veld ook als zodanig is aan te merken of te herkennen;
- c. *openbare houtopstanden binnen de bebouwde kom:*
hiertoe worden alle openbare houtopstanden binnen de bebouwde kom Boswet gerekend;
- d. *houtopstanden welke meldingsplichtig zijn op grond van de Boswet;*
hiertoe worden die houtopstanden gerekend die een onderdeel zijn van een grotere houtopstand met een oppervlakte van meer dan 10 are (1000m²) of onderdeel zijn van een rijbeplanting van meer dan 20 bomen gerekend over het totale aantal rijen (buiten de bebouwde kom boswet);
- e. *overige landschappelijke houtopstanden:*
Tot deze groep worden alle landschappelijke elementen gerekend die niet onder één van de andere groepen te vatten zijn. Hierbij moet worden gedacht aan solitaire bomen, stijlrand beplantingen of kleine houtsingels in het landschap.

Hierbij geldt dat voor groep a. de meeste en voor groep e. de minste aanvragen voor een kapvergunningen werden ingediend.

¹³ **Bebouwde kom Boswet:** Deze begrenzing is door de gemeenteraad vast gesteld en ter goedkeuring voor gelegd aan het college van gedeputeerde staten (GS) van de provincie. De bebouwde kom Boswet hoeft niet samen te vallen met de bebouwde kom in het kader van de Wegenverkeerswet of de Wegenwet!

Na beoordeling van alle houtopstanden van alle groepen zouden we een gedetailleerd antwoord hebben op de centrale vraag: *welke bomen die kwaliteit hebben dat handhaving vanuit het oogpunt van algemeen belang ten alle tijden het uitgangspunt moet zijn?*

Dit laatste is natuurlijk gezien de oppervlakte en diversiteit van het gebied een utopie. Het is daarom van belang te bepalen welke groepen tot in welk detailniveau moeten worden geïnventariseerd.

6.1.2 Inventarisatietactiek

De volgorde van de groepen a. t/m e. op basis van het aantal verwerkte aanvragen voor een kapvergunning is logischer wijs te verwachten. Binnen de bebouwde kommen is de ruimte namelijk het meest beperkt en qua inrichting en gebruik relatief gezien het meest dynamisch. Het ligt dus voor de hand dat er met regelmaat bomen in de weg staan. Dit omdat ze misschien spontaan zijn gegroeid of bij het planten geen rekening is gehouden met latere plannen. Een duidelijk beeld van wat waar groeit is hier dus van groot belang. Naarmate er meer houtopstanden in een groter gebied te beoordelen zijn, kan het effectiever zijn om eerst een globale inventarisatie van potentieel 'bijzondere' houtopstanden te maken. Op basis hiervan is vervolgens het "niet bijzondere" gedeelte vrij te stellen van een aanvraag kapvergunning, waarnaar de rest desgewenst gedetailleerder kan worden opgenomen. Aan de hand van deze redentatie is hieronder per groep het gewenste inventarisatieniveau gegeven.

- a. *bomen op erven en in tuinen binnen de bebouwde kom;*
in het veld een zo goed mogelijke opname van standplaats en boomgegevens.
- b. *bomen op erven en in tuinen buiten de bebouwde kom;*
in het veld een opname van die erven waarop een potentieel 'bijzondere' houtopstand aanwezig is.
- c. *openbare houtopstanden binnen de bebouwde kom;*
in het veld een zo goed mogelijke opname van standplaats en boomgegevens.
- d. *houtopstanden welke meldingsplichtig zijn op grond van de Boswet;*
Tot deze groep zijn veel houtopstanden te rekenen. Aangezien ook de Boswet hierop van toepassing is, heeft er overleg plaats gevonden met de handhaver Groene Wetten van Dienst Regelingen. Uitkomst van dit overleg is dat het als wenselijk wordt gezien de vergunningplicht voor de tot de Boswet te rekenen houtopstanden als gemeente te handhaven. Ter motivatie hiervoor wordt aangedragen dat de Boswet een areaalwet is en niet meer kan doen dan herplant van gekapte houtopstanden naar gelijke oppervlakten met beperkte voorwaarden op te leggen. De gemeentelijke verordening heeft de mogelijkheid om specifiekere herplant verplichtingen op te leggen die kunnen bijdragen tot een betere instandhouding van het areaal en/of de ruimtelijke structuur.
- e. *overige landschappelijke houtopstanden;*
Gezien de grote diversiteit en verspreiding van deze elementen over het gebied en de lage mate van aanvraag kapvergunningen die hiervoor worden ingediend, kan om zo efficiënt mogelijk te werken worden gekeken of inventarisatie te koppelen is aan een ander project. Hierbij is te denken aan ruimtelijke plannen die een Berkelland breed doel nastreven.

6.1.3 Inventarisatietabel

Voor het vastleggen van de inventarisatie is in het computerprogramma EXCEL een tabel (Figuur 48) samengesteld.

Microsoft Excel - 20060725 conceptlijst bijzondere bomen particulier bibeko.xls										
Bestand Bewerken Beeld Invvoegen Opmaak Extra Data Venster Help Acrobat										
= LIJST A, Geesteren: bomen op erven en in tuinen binnen de bebouwde kom										
1	A	B	C	D	E	F	G	H	IJKLNMOP	
2	Selectiecriteria									
3	1. Geweigerd	3. Monumentaal	5. Cultuurhistorisch	7. Bijzondere soort of variëteit						
4	2. Herplant	4. Gedenk of geschonken	6. Karakteristiek/beeldbepalend	8. Bijzondere groei- of snoei vorm						
5										
6	LIJST A, Geesteren: bomen op erven en in tuinen binnen de bebouwde kom									
7	Voor het kappen van houtopstanden die tot deze groep kunnen worden gerekend en in deze lijst zijn opgenomen moet een kapvergunning worden aangevraagd.									
8	Codering	Naam eigenaar of gebruiker	Adres	P-code	Plaats	Standplaats boom	Aant	Boomsoort	Selectiecriteria	
17										
18	LIJST B, Geesteren: bomen op erven en in tuinen buiten de bebouwde kom									
19	Voor het kappen van houtopstanden die tot deze groep kunnen worden gerekend kan een aanvraag kapvergunning noodzakelijk zijn.									
20										
21										
22										
23	LIJST C, Geesteren: openbare houtopstanden binnen de bebouwde kom									
24	Voor het kappen van houtopstanden die tot deze groep kunnen worden gerekend en in deze lijst zijn opgenomen moet een kapvergunning worden aangevraagd.									
25	Codering	Naam eigenaar of gebruiker	Adres	P-code	Plaats	Standplaats boom	Aant	Boomsoort	Selectiecriteria	
26	GEE0008P	Gemeente Berkelland	Dorpsstraat		GEESTEREN	Dorpsstraat	alles	1	Brune beuk	
27	GEE0012L		Dorpsstraat		GEESTEREN	Dorpsstraat	alles		Zulleiken	
28	GEE0017P		Dorpsstraat (langs de kerk)		GEESTEREN	Dorpsstraat (langs de kerk)	5	Hollandse linde		
29	GEE0015L		Esweg		GEESTEREN	Esweg	alles		Gewone es	
30	GEE0003P		Kerkplein (voor nr. 6)		GEESTEREN	Kerkplein (voor nr. 6)	1	Zilverlinde		
31	GEE0011P		Kerkplein (voor nr. 14)		GEESTEREN	Kerkplein (voor nr. 14)	1	Zomereik		
32	GEE0016P		Keistraat (t.o. nr. 7)		GEESTEREN	Keistraat (t.o. nr. 7)	2	Hollandse linde		
33	GEE0019L		Meiweg (net voor het einde van de kom)		GEESTEREN	Meiweg (net voor het einde van de kom)	6	Zomereik		
34	GEE0014L		Molenweg		GEESTEREN	Molenweg	alles		Zulleiken	
35	GEE0018P		Morsweg (voor nr. 1)		GEESTEREN	Morsweg (voor nr. 1)	1	Zomereik		
36	GEE0013L		Pastorieweg		GEESTEREN	Pastorieweg	alles		Brune beuk, Groene beuk	
37										
38										
39	LIJST D, Geesteren: houtopstanden welke meldingsplichtig zijn op grond van de Boswet									
40	Voor het kappen van houtopstanden die tot deze groep kunnen worden gerekend kan een aanvraag kapvergunning noodzakelijk zijn.									
41										
42										
43	LIJST E, Geesteren: overige landschappelijke houtopstanden									
44	Voor het kappen van houtopstanden die tot deze groep kunnen worden gerekend kan een aanvraag kapvergunning noodzakelijk zijn.									
45										
46										
47	GEE00018	laatst gebruikt nummer								
48										
49										
50										
51										
52										
53										

Figuur 48: inventarisatietabel

De tabel is onderverdeeld in de 5 groepen a. t/m e. Per groep zijn voor de te selecteren houtopstanden specifieke gegevens in te vullen zoals:

- waarde op basis van de selectiecriteria;
- locatie van 'bijzondere' boom of -groene structuur;
- boomsoort;
- aantal;
- eigendom.

Voor het uitvoeren van de inventarisatie is het handig de gemeente Berkelland op te splitsen naar werkbare deelgebieden. Door hierbij de postcodegebieden van de 11 kernen te volgen ontstaat een logische verdeling. Voor elk deelgebied is vervolgens een tabel aan te maken. Na inventarisatie van een bepaalde groep en verwerking van de gegevens in de betreffende tabel ontstaat een concept 'bijzondere' bomenlijst.

6.2 'Bijzondere' bomenlijst

6.2.1 Vaststelling van de 'bijzondere' bomenlijst

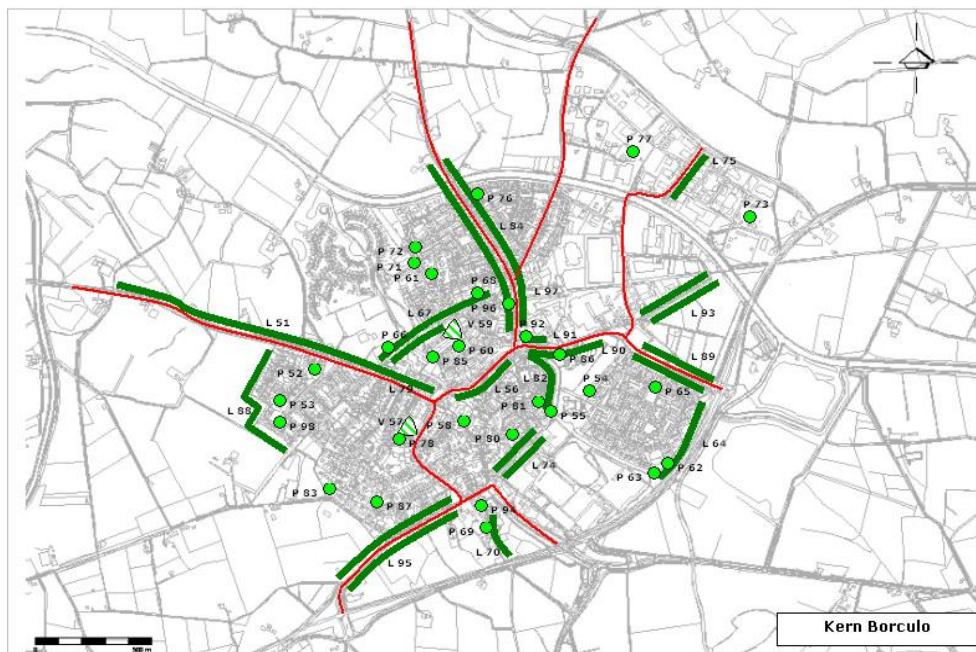
Als uiteindelijk een 'bijzondere' bomenlijst is samengesteld moet deze door het college van burgemeester en wethouders in concept worden vastgesteld. Dit besluit moet worden gepubliceerd en de eigenaren en gebruikers van een perceel met een 'bijzondere' boom moeten hiervan schriftelijk op de hoogte worden gesteld. Belanghebbenden hebben naar aanleiding hiervan de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. Aan de hand van de ontvangen zienswijzen is de lijst desgewenst aan te passen. De definitieve lijst wordt vervolgens ter besluitvorming aan het college voorgelegd. Dit besluit wordt middels publicatie in Berkelbericht openbaar bekend gemaakt en aan eigenaren middels een beschikking. Op dit besluit staat bezwaar en beroep open. Vervolgens kan iedereen door raadpleging van de lijst zien of ergens een aanvraag kapvergunning voor noodzakelijk is of niet. Vanzelfsprekend blijven de houtopstanden in die groepen die nog niet geïventariseerd zijn op basis van de bomenverordening vergunning-plichtig.

6.2.2 Definitieve bomenlijsten

De op te stellen 'bijzondere' bomenlijsten zullen dynamische lijsten zijn. Er kunnen in principe altijd houtopstanden aan worden toegevoegd of van af worden gehaald. Dit is reden om vanuit dit plan alleen naar de lijsten te verwijzen en telkens de meest actuele versie bij het plan te voegen.

6.2.3 Structuurkaarten

Voor visualisering van de inventarisatie zijn naar het voorbeeld van figuur 49 per groep gebiedskaarten te maken. De inventarisatiegegevens zijn hierop als punten, lijnen en vlakken, in te tekenen. Aan een dergelijke kaart is vervolgens een geïventariseerde tabel te koppelen. Op deze manier is vervolgens een bestand te maken dat als aparte laag in bijvoorbeeld de digitale beheerprogramma is te voegen. Om de houtopstanden onderling te kunnen onderscheiden is gekozen voor een unieke code per locatie. Hierbij worden achtereenvolgens op basis van de postcode de 3 eerste letters van de bijbehorende kern gegeven gevolgd door een 4-cijferig nummer beëindigd met de aanduiding of het om een lijn, punt of vlak gaat. Zo geeft bijvoorbeeld NEE0012P aan dat dit de 12^e locatie in Neede is waar een solitaire boom staat die wordt aangeduid als een punt.

Figuur 49: voorbeeld structuurkaart verdeling lijst a voor de kern Borculo

6.3 Selectie 'bijzondere' bomen

6.3.1 Bomenverordening

Een bomenverordening is het instrument om uitvoering van de uitgangspunten zoals beschreven in hoofdstuk 5 mogelijk te maken. De algemeen bekende Model bomenverordening is hiervoor echter niet toereikend. Deze is namelijk geschreven om aanvragen voor het kappen van houtopstanden in algemene zin te beoordelen. In de bomenverordening voor Berkelland moet in geval van een aanvraag kapvergunning eerst worden bekeken tot welke groep de houtopstand te rekenen is. Vervolgens moet op basis hiervan worden gecheckt of er een 'bijzondere' bomenlijst voor de desbetreffende groep is vastgesteld. Indien dit het geval is en de boom is niet als 'bijzonder' vermeld dan is geen kapvergunning nodig. Staat de boom wel op de lijst of er is voor de desbetreffende groep nog geen lijst vastgesteld dan moet de boom worden beoordeeld aan de hand van een formulier waaruit blijkt of de boom bijzonder is of niet.

Het opstellen van een bomenverordening "op maat" is voor het slagen van dit plan wenselijk. De bomenverordening moet als bijlage hieraan worden toegevoegd.

6.3.2 Beoordelingsformulier

Om op een éénduidige manier een houtopstand voor kapaanvragen te kunnen beoordelen is een vastgesteld beoordelingsformulier noodzakelijk. Hierop moeten voor de toetsing aan dit plan op z'n minst de selectiecriteria en uitgangspunten zijn beschreven. Het beoordelingsformulier moet aansluiten bij de bomenverordening en als losse bijlage van dit plan worden vastgesteld.

Hiernaast moet om de selectie van 'bijzondere' houtopstanden inzichtelijk te maken een selectieformulier voor worden vastgesteld voor 'bijzonder' houtopstanden of -groene structuren.

6.3.1 Herplantplicht

Het vaststellen van een herplantplicht is tot nu toe één van de meest subjectieve besluiten die er binnen een bomenverordening kunnen worden genomen. Tijdens de inventarisatie bomenbeleid (Diks en IJsebrands 2004) zijn hiervoor in geen enkel plan maatgevende uitgangspunten aangetroffen. Voor het in stand houden van een kwalitatief goed bomenbestand is het van groot belang juist hiervoor goed te verantwoorden uitgangspunten te hebben vastgesteld. Hierbij moet worden gezocht naar een voldoende vervangende waarde voor de te verwijderen houtopstand waarbij het landschapstype en de plek medebepalend moeten zijn. Het kunnen vaststellen van een reële herplant verplichting geeft op deze manier niet alleen een te motiveren besluit maar ook een van te voren in te schatten consequentie van het kappen van een boom.

In het kader van dit plan is gezocht naar een rekenmodule die als uitgangspunt moet dienen voor het vaststellen van een herplantplicht. Gezien dat beeldbepalendheid voor de beleving van een houtopstand het meest bepalende criterium is moet de impact van de houtopstand op haar omgeving hierbij bepalend zijn. Maar al te vaak wordt als herplant voor een volwassen boom een enkele jonge boom met een minimale maat voorgeschreven. De tijd die deze nodig heeft om ook maar enigszins dezelfde invloed uit te oefenen op haar omgeving als de verdwenen waarde is vaak tientallen jaren. Daarbij is de vraag te stellen hoe serieus de herplantplicht wordt gezien want, in de praktijk komt er van de invulling hiervan zelden echt wat terecht. De handhaving op instandhouding speelt hierbij een sleutelrol.

De impact van de houtopstand op haar omgeving is dus voor bepaling van de uitgangspunten voor herplant richtinggevend geweest. Deze impact is op 2 manieren te meten namelijk naar grootte en naar inhoud van de te kappen houtopstand. De reden, ruimte en het gebruik van de plaats waar de te verwijderen houtopstand staat is in

belangrijke mate bepalend voor vaststelling van de herplantplicht. Uitgangspunt hierbij is dat herplant alleen wordt opgelegd als het vanuit het ruimtelijk beeld op de plek gewenst is en ruimtelijk gezien ook binnen het zelfde gezichtsveld mogelijk is. Hieronder is in tabelvorm de rekenmodule weergegeven met daaronder en korte toelichting.

	Binnen de bebouwde kom	Grootte bepaling	Uitgangspunten herplant
1	Solitaire boom (groepen a en c)	Boomhoogte bepalen	Boom herplanten met minimaal de lengte van 1/3 van de hoogte van de te verwijderen boom

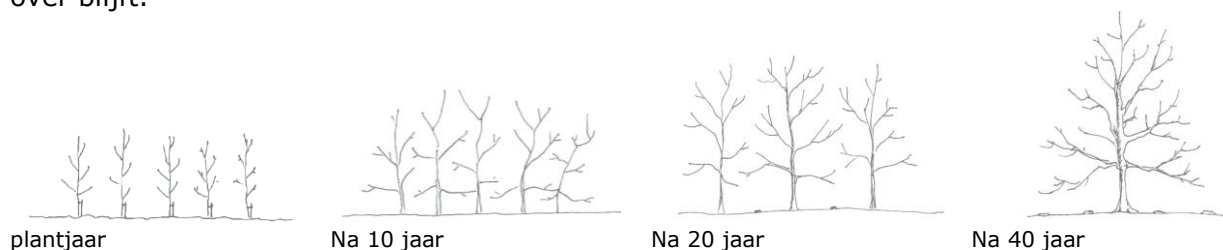
Binnen de bebouwde kom is vooral ruimte een probleem. Daarom is ervoor gekozen de boomhoogte, in plaats van boominhoud, bepalend te laten zijn voor de herplant. Als uitgangspunt is een derde van de hoogte vastgesteld. De redenatie hiervoor is de volgende: wanneer uit een beoordeling blijkt dat een boom op voorwaarde van herplantplicht kan worden gekapt zal de te verwijderen boom van enige invloed moeten zijn op haar omgeving. Uitgaande van de hoogte als bepalende maat is in het veld aan de hand van een paar voorbeeldsituaties gekeken wat een acceptabele lengtemaat voor compensatie van het gemis zou kunnen zijn. Uiteindelijk is besloten dat een derde van de boomlengte als minimale herplant kan worden vastgesteld. Hieraan is een diktemaat voor levering te koppelen.

	Buiten de bebouwde kom	Grootte bepaling	Uitgangspunten herplant
2	Solitaire boom (groep b)	Boomhoogte bepalen	Boom herplanten met minimaal de lengte van 1/3 van de hoogte van de te verwijderen boom

Op basis van de functie en het gebruik worden de erven en tuinen buiten de bebouwde kom gelijk aan die binnen de bebouwde kom beoordeeld.

	Buiten de bebouwde kom	Grootte bepaling	Uitgangspunten herplant
3	Solitaire boom (groep e)	Inhoud bepalen in m ³ door gemiddelde kroonprojectie × gemiddelde hoogte (3,14 × R ² × m)	In geval instandhouding van het ruimtelijk beeld wenselijk is als uitgangspunt hanteren 1 boom met de maat 10-12 per 50m ³
4			In geval van compensatie door aanleg singel als uitgangspunt hanteren de m ³ inhoud aanplanten als oppervlakte m ²

Aangezien een solitaire boom vaak door zijn habitus¹⁴ van bijzondere invloed is op het ruimtelijke beeld is er voor gekozen de inhoud van de kroon in kubieke meters m³ als uitgangspunt te hanteren. De ervaring heeft geleerd dat het opleggen van een herplantplicht van één enkele boom de verloren waarde zelfs na tientallen jaren niet kan evenaren. Hiervoor zijn verschillende redenen aan te voeren. Onvoldoende kwaliteit van het uitgangsmateriaal, een matige verzorging hiervan en het toezicht hierop zijn als belangrijkste te noemen. Door een bepaald aantal m³ gelijk te stellen aan één te herplanten boom is het mogelijk voor één te kappen boom meerdere bomen te laten herplanten. Voordeel hiervan is dat zelfs na een relatief korte tijd de gezamenlijke 'jonge' kronen van invloed kunnen zijn op het ruimtelijk beeld. Daarnaast is er betere kans op het gewenste eindresultaat. In de loop der jaren is namelijk het aantal aangeplante bomen in overleg uit te dunnen waardoor uiteindelijk de beeldbepalende toekomstboom over blijft.

Figuur 50: princieschets: van aanplant jonge bomen door dunning tot beeldbepalende solitair

In het veld is aan de hand van een paar voorbeeldsituaties 50m³ kroonmassa gelijk gesteld aan 1 te herplanten jonge laanboom.

¹⁴ **Habitus:** algehele boomvorm

Er zijn gevallen te bedenken dat herplant in de vorm van een singelbeplanting vanuit landschappelijk oogpunt meer wenselijk en passend is dan aanplant van één of meerdere solitaire bomen. Bijvoorbeeld als de te kappen boom een restant is van een vroegere singel. In dit geval is als uitgangspunt gesteld dat de gehele kroonmassa in m³ gelijk staat aan de oppervlakte (m²) nieuw aan te planten singel. De redenering hiervoor is als volgt. Stel dat er voor een boom met een krooninhoud van 100m³ een singel moet worden aangeplant dan zou gestreefd moeten worden naar dezelfde inhoud qua bladmassa. Aangezien plantgoed voor singel aanleg een gemiddelde lengte heeft van 1m is simpel te stellen dat 100m² nieuwe aanplant een inhoud heeft van 100m³. Na verloop van jaren zal er op maaiveldniveau van alles verdwijnen waardoor de oppervlakte van de singel zal slinken. In de hoogte neemt hij daarentegen toe waardoor de m³ nagenoeg gelijk zullen blijven. Als deze afname van oppervlakte jaren doorzet en de overblijvende opstand blijft groeien is de kans groot dat er na vele jaren weer een enkele solitaire boom over blijft. Figuur 51 geeft schetsmatig dit proces weer.

Nieuw aangeplante singel na 10 jaar

Na 20 jaar uitgedunde singel

Singel waarin na 30 jaar de toekomstbomen zijn vrijgesteld

Figuur: 51 voorbeeld van ontwikkeling landschappelijke singel

	Buiten de bebouwde kom	Grootte bepaling	Uitgangspunten herplant
5	Houtopstand (lijst d)	Overleg handhaver Boswet	

Aangezien het hier altijd gaat om houtopstanden waarop naast de gemeentelijke bomenverordening de Boswet van toepassing is moet herplant in overleg met de handhaver van de Boswet worden vastgesteld. De hierboven gegeven richtlijnen zijn ook hier van toepassing.

	Buiten de bebouwde kom	Grootte bepaling	Uitgangspunten herplant
6	Houtopstand (groep e)	Inhoud bepalen in m ³ door gemiddelde kroonprojectie × gemiddelde hoogte (3,14 × R ² × m)	In geval van instandhouding ruimtelijk beeld is uitgangspunt aanleg singel met een oppervlakte gelijk aan de ruimtelijke inhoud van de houtopstand
7			In geval van compensatie door aanplant met als uitgangspunt hanteren 1 boom met de maat 10-12 per 50m ³

Ook voor deze groep kunnen de eerder genoemde richtlijnen voor herplant buiten de bebouwde kom worden toegepast.

Aan de herplant te verbinden voorwaarden

Aan een verplichting tot herplant moeten duidelijke voorwaarden worden verbonden. Op deze manier weet de ontvanger waar hij aan moet voldoen en de handhaver wat hij bij controle mag verwachten. Hieronder is een voorbeeldlijstje ingevoegd met punten die minimaal in de beschikking moeten worden opgenomen. Het mag vanzelfsprekend zijn dat voor elke situatie een passende herplantplicht moet worden opgesteld.

Op te nemen punten	Voorbeeld / aandachtspunt
Soort	Inlandse eik (<i>Quercus robur</i>)
Aantal	5
Maat	10-12 (gemeten doorsnede op 1m hoogte)
Kwaliteit	Gekweekte laanboom
Bescherming	uitrasteren
Plantafstand	3m x 3m
Afstand tot raster	1.5m
Afstand tot erfrens	Wettelijk 2m voor bomen en .5m voor heesters en hagen
Locatie herplantplicht	Aangeven op bij te voegen tekening
Termijn	Waarvoor de beplanting moet zijn aangebracht

Om de opgelegde verplichting adequaat te kunnen handhaven moeten deze worden genoteerd in de 'bijzondere' bomenlijsten. Op deze manier kunnen zij tijdens controle van de lijst niet aan de aandacht ontsnappen.

7 Conclusie en visie

Aanleiding voor dit bomenbeleidsplan is de in hoofdstuk 1 verwoorde centrale vraag.

'Welke bomen hebben die kwaliteit dat handhaving vanuit het oogpunt van algemeen belang ten alle tijden het uitgangspunt moet zijn en waarom?'

Hieruit is voor dit structuurplan onderstaande vraag afgeleid.

'Hoe is de kwaliteit van 'bijzondere' houtopstanden in Berkelland in stand te houden en te versterken?'

Om deze te kunnen beantwoorden moeten er conclusies worden getrokken uit de voorgaande hoofdstukken. Deze worden hier puntsgewijs opgesomd en vervolgens vertaald naar een visie. Aangezien dit beleidsplan de basis kan vormen voor meerdere uitvoeringsplannen is de visie breeduit verwoord.

7.1 Inventarisatie van het plangebied

In hoofdstuk 2 is het plangebied geïnventariseerd. Hiervoor is eerst de het gebied zelf beschreven en daarna de ontwikkeling van de landschaptypologieën en stedelijke gebieden.

Conclusie 1

Het plangebied is gelegen in de Achterhoek welke bekend staat om zijn schat aan natuur- en cultuurhistorische waarden. Deze worden gevormd door onder andere de variatie aan landschapstypen, welke ook in de gemeente Berkelland voorkomen. De basis van de huidige inrichtingskarakteristieken in zowel het landschap als de stedelijke gebieden is tot de stichting van de oorspronkelijke nederzettingen terug te voeren. Hiervan zijn nu alleen voor het geoefend oog de restanten nog terug te vinden.

Het bestuur van Berkelland heeft zich uitgesproken in te willen zetten op behoud en versterking van de karakteristieken welke bepalend zijn voor de identiteit.

Visie 1

Berkelland moet een afspiegeling zijn van dat waar de Achterhoek voor staat. Bij zowel stedenbouwkundige als landschappelijke ontwikkelingen moet aangesloten worden bij de gebiedskarakteristieken welke bepalend zijn voor de identiteit.

7.2 Analyse van de stedenbouwkundige structuur

In hoofdstuk 3 is de stedenbouwkundige structuur geanalyseerd op vlakken, lijnen en punten. Hierbij is met stedelijke deelgebieden zowel de onderdelen van stad als dorp zijn bedoeld.

Conclusie 2

Op stedenbouwkundig niveau is onderscheid gemaakt in:

1. vlakken, de stedelijke deelgebieden:

- a. Centra: de historische kernen met de dichtste concentratie van winkel- en horecagelegenheden, een kerk en historische open ruimte. Kenmerkend is het voorkomen van incidenteel volwassen solitaire bomen.
- b. Woonwijken: decentraal gelegen woongebieden veelal gebouwd tussen de historische gebiedsontsluitingswegen. De toepassing van openbaar groen kenmerkt de tijd van ontwikkeling.
- c. Industriegebieden: aan de rand van woonwijken op de grens van stad en landschap waarbij de landschappelijke inpassing vaak te wensen over laat.
- d. Grote open ruimten: gebieden als sportvelden, grote parkeerplaatsen en randzones met een eigen sfeer en functie. De beplanting is niet terug te voeren op historie maar te zien als ondergeschikt aan het ontwerp.

2. lijnen, de wegindeling:

In het kader van dit plan is uitgesproken dat alleen de gebiedsontsluitingswegen als relevant zijn aan te merken. Daarnaast worden de oude gebiedsontsluitingswegen gewaardeerd om de originele beplanting welke verwijst naar de historische structuren.

Gevolg hiervan is dat de karakteristiek van het gebied overeind gehouden wordt door de structuren welke aansluiten met het buitengebied.

3. punten, kruisingen en openruimten:

Vrijstaande bomen zijn hiervoor vaak kenmerkend. Deze kunnen zowel publiek als privaat eigendom zijn. Houtopstanden in privaat eigendom vervullen een zelfde functie als publieke mits ze in ruimtelijke zin wel deel uitmaken van de openbare ruimte.

Visie 2

Algemeen is te stellen dat het uiterlijk van het stedelijk gebied aan moet sluiten bij de originele karakteristieken.

1. vlakken, de stedelijke deelgebieden:

- a. Centra: het historische karakter, medebepaald door de aanwezigheid van authentieke bomen, moet in stand worden gehouden en versterkt.
- b. Woonwijken: bij renovaties moeten de kenmerken van de tijd waarin de wijk ontwikkeld is uitgangspunt zijn.
- c. Industriegebieden: moeten landschappelijk beter worden ingepast.
- d. Grote open ruimten: voor versterking van de eigen sfeer en functie moet de toepassing van beplanting het ontwerp versterken en hier niet ondergeschikt aan zijn.

2. lijnen, de wegindeling:

Om het verband tussen stad en landschap te versterken moeten de beplantingsstructuren langs historische- en gebiedsontsluitingswegen als eenheden doorlopen, worden behouden en versterkt .

3. punten, kruisingen en openruimten:

Bomen in publieke en privaat eigendom moeten als onderdeel van de openbare ruimte als gelijkwaardig worden behandeld.

7.3 Bomen in de stad

In hoofdstuk 4 zijn de waarden, functies en standplaats voorwaarden van bomen beschreven.

Conclusie 3

In de eerste 2 paragrafen is het belang van bomen in de stedelijke omgeving aangetoond. Dit aan de hand van functies en waarden.

De volgende functies en waarden zijn benoemd:

- sociaal-psychologische functies;
- recreatieve functies;
- stedenbouwkundige- en ruimtelijke functies;
- verkeersfuncties;
- ecologische functies en -waarde;
- cultuurhistorische waarde;
- esthetische waarde;
- economische waarde.

Deze zijn van grote invloed zijn op onze stedelijke belevingswereld. We worden er dagelijks mee geconfronteerd en zijn er zeer op gesteld. In bijlage 2 wordt middels een aantal krantenknipsels aangetoond welke emoties bomen bij mensen oproepen.

Visie 3

Instandhouding en versterking van deze functies en waarden is vanuit sociaal-maatschappelijk oogpunt een must. Bij beheer- en onderhoudswerkzaamheden, renovaties en nieuwe ontwikkelingen moet met de functies en waarden, welke de houtopstanden vervullen, rekening worden gehouden.

Conclusie 4

De derde paragraaf is gewijd aan de standplaats van de boom. Hierin wordt gemotiveerd beschreven welke voorwaarden hieraan worden gesteld. Wanneer de standplaats niet voldoet aan de eisen, welke de boom of het streefbeeld verlangen, is er een risico dat het eindbeeld niet aan de verwachtingen voldoet. Onnodige kosten voor beheer, onderhoud en de beeldkwaliteit zullen hiervan het gevolg zijn.

Visie 4

Ten alle tijden moet de algehele kwaliteit van de openbare ruimte het motief zijn voor ontwerp, aanleg, beheer en onderhoud. Om hieraan te voldoen mag bij bestaande en in te passen beplantingen geen concessie gedaan worden aan de minimale standplaatsvoorwaarden voor bomen. Indien bij de wens voor een boom, het niet mogelijk is deze voor de toekomst te behouden of te krijgen moeten de mogelijkheden voor aanpassing van omgeving of ontwerp worden overwogen.

7.4 'Bijzondere' bomen en -groene structuren

In hoofdstuk 5 is gesteld dat dit plan moet leiden naar een nieuwe bomenverordening waarin alleen die houtopstanden beschermd worden welke als 'bijzonder' zijn aan te merken. Daarna wordt aangegeven wanneer houtopstanden in aanmerking komen om geselecteerd te worden als voor Berkelland 'bijzonder'. Vervolgens worden de hiervoor te hanteren selectiecriteria gemotiveerd gegeven.

Conclusie 5

Dit bomenbeleidsplan dient als basis voor een nieuwe bomenverordening.

Visie 5

Op basis van dit plan moet een nieuwe Bomenverordening worden opgesteld.

Conclusie 6

'Bijzondere' bomen en -groene structuren vormen de groene spil voor behoud en versterking van de kenmerkende karakteristieken van Berkelland. Mede hieraan ontleent de gemeente haar identiteit. De 'bijzondere' houtopstanden kunnen zowel publiek als privaat eigendom zijn.

Visie 6

Om de kenmerkendheid en daarmee identiteit van Berkelland te waarborgen moeten 'bijzondere' bomen en -groene structuren worden behouden en zonodig versterkt. Bij nieuwe ontwikkelingen moet hierop worden aangesloten.

Conclusie 7

Er zijn selectiecriteria opgesteld ter aanduiding van de 'bijzondere' houtopstanden in Berkelland. Deze zijn overwegend objectief. De criteria 1 t/m 4 zijn middels administratieve inventarisatie in beeld te brengen. 5 t/m 8 moeten in het veld worden opgenomen. Bomen welke niet vitaal zijn maar staan op een karakteristieke plek kunnen met herplantplicht vrij worden verwijderd.

Visie 7

Het 'bijzondere' bomenbestand van Berkelland inclusief de bijzondere standplaatsen moet in beeld worden gebracht.

7.5 Instandhouding 'bijzondere' houtopstanden

In dit hoofdstuk is eerst beschreven hoe een inventarisatie van 'bijzondere' houtopstanden zou moeten worden aangepakt. Voor het uitvoeren van een inventarisatie zijn duidelijke richtlijnen opgesteld. Het bomenbestand van de gemeente is hiervoor in 5 groepen onderverdeeld. Vervolgens wordt toegelicht op welke wijze deze lijsten kunnen worden vastgesteld en wordt er een voorzet voor verdere toepassingen gegeven. Als laatste wordt er aandacht geschonken aan de noodzaak voor een vernieuwde bomenverordening met bijbehorende formulieren.

Conclusie 8

Om de 'bijzondere' bomen en groene structuren te kunnen beschermen moeten deze worden geïnventariseerd en worden opgenomen in 'bijzondere' bomenlijsten. Deze lijsten moeten door het college van B&W worden vastgesteld. De informatie uit de lijsten kan worden verwerkt in kaarten die in een beheerprogramma kunnen worden geïntegreerd.

Visie 8

De lijsten van 'bijzondere' bomen en groene structuren moeten door het college van B&W worden vastgesteld. De informatie uit de lijsten moet in het beheersysteem worden opgenomen.

Conclusie 9

Naast een nieuwe bomenverordening moeten er voor het beoordelen van aanvragen voor een kapvergunning en selectie van 'bijzondere' houtopstanden duidelijke formulieren worden vastgesteld

Visie 9

Er moet een kapaanvraag beoordelingsformulier en selectieformulier voor 'bijzondere' houtopstand worden vastgesteld.

Conclusie 10

Voor het vaststellen van een herplantplicht zijn geen objectieve richtlijnen beschikbaar. Hierdoor is er sprake van een zeer subjectieve werkwijze. Een onduidelijke vastlegging van de herplant maakt de handhaving hierop moeilijk.

Visie 10

Er moeten duidelijke richtlijnen voor het opleggen van een herplant verplichting worden vastgesteld.

Conclusie 11

In het algemeen zijn houtopstanden te onderscheiden als verschillende elementen in de ruimte. Zo is er onderscheid te maken in:

'Bijzondere' bomen als zijnde een groen punt:

- De particulier bomen hebben hierin het grootste aandeel. Ze staan vaak solitair en hebben de ruimte gehad om hun natuurlijke habitus te bereiken. Onderhoudstechnisch is vaak een opmerking te maken ten aanzien van het onderhoud. Zoals de aanwezigheid van dood hout en potentiële probleemtakken in het gestel.
- De publieke bomen staan merendeels op historische punten. De ontwikkeling van de omgeving is vaak ten koste gegaan van de vitaliteit en habitus van de boom. Aan de optimale standplaatsvereisten wordt zelden voldaan. Dit resulteert in conflictsituaties met civieltechnisch werk en aanrijdschades.

'Bijzondere' groene structuren als zijnde een groen vlak:

- In de landschapsparken staan de bomen met name solitair of in ruime groepen. De algemene staat van onderhoud is goed;
- In de kleinere parken is een gevarieerder assortiment bomen toegepast welke door gebrek aan adequaat onderhoud en onvoldoende ontwikkelingsruimte in verval raken. Een intensiever beheer is hier wenselijk;
- Op de begraaf- en gedenkplaatsen is het onderhoudsniveau in algemene zin goed te noemen. Voor wat betreft de bomen is te zeggen dat er een relatief bijzonder sortiment aanwezig is met een monumentaal karakter. Door de aanwezigheid van uitgegroeide grafbeplantingen als coniferen is de originele structuur vaak onduidelijk.

'Bijzondere' groene structuren als zijnde een groene lijn:

- Met de historische wegbepantingen wordt onzorgvuldig omgegaan. Aan de standplaatsen wordt geknabbeld waarbij het toekomstperspectief voor de opstand achteruit gaat. Door allerlei oorzaken raken de rijen incompleet waardoor een versnipperd beeld ontstaat.
- Bij de soortkeuze voor beplantingen langs de gebiedsontsluitingswegen is in de laatste decennia nogal eens gekozen voor zuilvormen. Om de vorm hiervan goed te houden is snoeien een blijvende handeling. Door de smalle kronen in combinatie met slechte standplaatsen is geen duurzaam kwaliteitsbeeld, passend bij dit wegtype, te krijgen. Ingeval wel is gekozen voor bomen van de 1^e grootte, aansluitend bij de karakteristiek van de plek, is vaak de plantplaats onvoldoende. Met name door de beperkte ruimte is een ongezonde beplanting met een onverzorgd beeld het gevolg.

Visie 11

Tijdens de inventarisatie is onderscheid te maken in:

'Bijzondere' bomen als zijnde een groen punt:

- Voor duurzame instandhouding van de particuliere bomen moet de eigenaar worden bijgestaan met vakkundig advies;
- Voor 'Bijzondere' bomen moet worden bekeken waar verbetering van de standplaats gewenst en mogelijk is. Bij onderhouds- en nieuwe werken moeten de standplaats van de boom het uitgangspunt zijn.

'Bijzondere' groene structuren als zijnde een groen vlak:

- In algemene zin moet het streefbeeld voor de bomen in parken richtinggevend zijn voor het beheer;
- Behoud van het bijzondere sortiment en monumentale karakter begraaf- en gedenkplaatsen moet worden nagestreefd.

'Bijzondere' groene structuren als zijnde een groene lijn:

- Met de historische wegbepantingen moet zorgvuldig worden omgegaan. De standplaatsen en éénheid van de rijen moeten met zorg worden behandeld;

- Om het verband tussen stad en landschap te versterken moet met nieuwe beplanting worden aangesloten bij de historische structuren. Wegbeplantingen waarvan duidelijk is dat zij het streefbeeld niet zullen bereiken moeten in beeld worden gebracht. Op deze wijze is inzichtelijk welke renovaties wenselijk zijn en kan uitvoering daarvan met andere renovatie werkzaamheden worden gecombineerd.

7.6 Eindconclusie

De gemeente Berkelland herbergt een schat aan natuur- en cultuurhistorische waarden. Deze zijn de basis van de gebiedskarakteristieken. In het belang van de identiteit van het gebied is behoud en versterking hiervan een must.

Bomen vervullen een veelheid aan functies en waarden. Met name vanuit sociaal-maatschappelijk oogpunt is de aanwezigheid in het stedelijk gebied onmisbaar. Bij beheer- en onderhoudswerkzaamheden, renovaties en nieuwe ontwikkelingen moet met de omgeving, functies en waarden welke de houtopstanden vervullen, rekening worden gehouden.

Voor de gebiedskarakteristieken zijn de 'bijzondere' bomen en –groene structuren sterk medebepalend. Het eigendom hiervan kan zowel publiek als privaat zijn. Door het opstellen van een 'bijzondere' bomenlijst aan de hand van de selectiecriteria zijn de 'bijzondere' bomen en –groene structuren in beeld te brengen, te behouden en te versterken.

8 Aanbevelingen

Iets krijgen of aanschaffen is voor velen vaak geen probleem. Het vervolgens naar wens beheren en onderhouden soms wel, dit verlangt dan ook een gedegen plan. Hierin moet duidelijk gesteld zijn wat de doelstelling is en hoe deze kan worden bereikt. Dit geldt ook voor een bezit als een 'bijzondere' houtopstand in Berkelland. Voordeel hierbij is dat alle noodzakelijke informatie al bekend is. Zo zijn in dit plan de doelstellingen en motieven vastgelegd om 'bijzondere' houtopstanden bescherming te bieden en te behouden. Er is geïnventariseerd wat er is en waar dit staat. Wat nu nog mist is een handvat om de doelstellingen te verwezenlijken. Daarvoor worden in dit hoofdstuk, op basis van de visie uit hoofdstuk 7, aanbevelingen gedaan voor verdere ontwikkeling in de toekomst.

Uit de voorgaande hoofdstukken is gebleken dat het in stand houden van 'bijzondere' houtopstanden met meer zaken dan alleen de kapvergunning te maken heeft. Er zijn tal van factoren welke hier direct en indirect, als aanleiding of gevolg, mee te maken hebben. Aan de hand hiervan is voor alles wel een aanbeveling te geven. Voor de uitvoer van dit plan is onderstaande tabel opgesteld. Hierin worden aanbevelingen gedaan ten aanzien van die zaken welke wij voor het instandhouden van de 'bijzondere' bomen en -groene structuren van belang achten. In de kolom middelen wordt aangegeven op welke manier de uitvoering van de aanbeveling vorm te geven is.

Aanbeveling op visie 1

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
Integrale planologie	Voor het behouden en versterken van de karakteristieke groene kwaliteiten moeten deze bij alle ruimtelijke plannen worden meegenomen. Hiervoor moet een uitgebreide gebiedsinventarisatie worden uitgevoerd waarbij per landschapstype de 'bijzondere' houtopstanden in kaart worden gebracht.	- Gebiedsplan; - Inventarisatie houtopstanden buitengebied.
Nieuwe bomenbeleid	Voor het implementeren van het nieuwe beleid moet zowel voor ambtenaren als burgers een communicatietraject worden opgezet. Op deze wijze is op alle fronten duidelijk te maken hoe, wat en waarom.	- Communicatieplan.

Aanbeveling op visie 2

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
Ontwerpprincipes	Voor alle werkzaamheden waarbij bomen in een straatprofiel zijn of worden toegepast moeten standaard ontwerpprofielen worden opgesteld. Voor alle werkzaamheden welke van invloed zijn op boomstandplaatsen moeten standaard randvoorwaarden worden opgesteld.	- Boomtechnisch handboek; - Licentie KBB aanschaffen;
Civiele techniek; Bouwzaken; Verkeerszaken.	Voor alle werken welke in de nabijheid van bomen worden gepland of uitgevoerd moet een standaard risicoanalyse worden uitgevoerd.	- Implementeren van de BEA.
Vlakken, stedelijke deelgebieden	Bij nieuwe ontwikkelingen moet rekening gehouden worden met het historische karakter, landschappelijke inpassing, en instandhouding van 'bijzondere' houtopstanden. Voor nieuwe aanleg moeten de ontwerpprincipes worden gevolgd.	- Raadplegen vigerend beleid.
Lijnen, de wegingdeling	Bij nieuwe ontwikkelingen moet rekening gehouden met de versterking van het verband tussen stad en landschap. Voor nieuwe aanleg moeten de ontwerpprincipes worden gevolgd.	- Raadplegen vigerend beleid.
Punten, kruisingen en openruimten:	Bij nieuwe ontwikkelingen moeten 'bijzondere' bomen in publieke en privaat eigendom als gelijk worden behandeld. Voor nieuwe aanleg moeten de ontwerpprincipes worden gevolgd.	- Raadplegen vigerend beleid.

Aanbeveling op visie 3

ten aanzien van	aanbeveling	Middelen
Sortimentskeuze	Voor het bepalen van de toe te passen boomsoort moet het eerste uitgangspunt de standplaats zijn. Aan de hand hiervan moet de passende boom voor de functie worden geselecteerd.	- Keuzelijst boombeplanting op basis van gebiedskarakteristieken, zie bijlage 3.

Aanbeveling op visie 4

ten aanzien van	aanbeveling	Middelen
Plantplaatsen	Om een nuttige bijdrage te kunnen leveren aan de algehele kwaliteit van de openbare ruimte moet iedere standplaats voldoen aan de minimale standplaatsvoorwaarden die voor de gekozen boomsoort gelden.	- Raadpleging boomtechnisch handboek en KBB.

Aanbeveling op visie 5

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
Kapvergunningen	'Bijzondere' bomen en –groene structuren kunnen alleen voldoende beschermd worden als daarvoor bindende regels zijn vastgesteld.	- Bomenverordening (zie bijlage 4); - Beschikking.
Illegale kap	Wil de gemeente er voor zorgen dat de 'bijzondere' bomenlijst door iedereen gerespecteerd wordt dan moeten daarvoor handhavinginstrumenten beschikbaar zijn om de taxatiewaarde te kunnen verhalen.	- Civielrechtelijke procedure voor schadevergoeding.
Monetaire waardebeoordeling 'bijzondere' houtopstanden	Wil men bij beschadiging van een 'bijzondere' boom of –groene structuur de daadwerkelijke geldelijke schade kunnen verhalen.	- Boomtaxatie volgens richtlijnen Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen.
Flora en fauna	In het kader van de Flora- en faunawet is jaarlijks sprake van een broedseizoen waarin een totaal kapverbod geldt. De burgers moeten hiervan jaarlijks op de hoogte worden gesteld.	- Via Berkelbericht een informatieve boodschap.

Aanbeveling op visie 6

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
Beheer	Voor het goed in kaart brengen en beheren van opstanden moeten de gegevens in een beheersysteem worden ingevoerd. Aan de hand hiervan moet een beheerplan opgesteld worden.	- Beheersysteem; - Beheerplan.
Onderhoud	Om de actuele conditie en staat van onderhoud goed te reguleren moet er een VTA-logboek worden aangelegd. Hiermee ontstaat een naslagwerk van het bomenbestand en kan ingeval van aansprakelijkheid worden aangetoond hoe de houtopstand onderhouden is. Het onderhoud moet gestructureerd worden uitgevoerd	- VTA-logboek; - Onderhoudsplan.
Toepassing van beplanting	<p><u>Gebiedsontsluitingsweg:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Indien er geen plaats is voor een doorgaande laanbeplanting kan worden volstaan met een enkel- of dubbelzijdige bomenrij van 1^e grootte bomen; • Benadrukking van het doorgaande karakter is het doel. Een laanbeplanting moet dus aansluiten bij deze gedachte; • De toegepaste, inheemse soorten dienen altijd karakteristiek te zijn voor de omgeving, aangezien deze wegen vaak direct doorlopen het buitengebied in. <p><u>Wegen in het buitengebied:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rijbeplanting moet bestaan uit 2^e of 1^e grootte bomen; • Indien voor de voorgestelde begroeiingen geen ruimte is, kan volstaan worden met markering van punten met verspreide beplanting; • De toegepaste, soorten dienen altijd inheems te zijn. <p><u>Centrum:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Waar mogelijk bomen die de blik vangen door hun hoogte (1^e, 2^e en 3^e grootte), soort, kleur, bloei of groeivorm; • In het centrum kunnen ook uitheemse soorten prima worden toegepast; • Vrucht dragers zijn bij voorkeur niet toe te passen in verband met overlast. 	- Keuzelijst boombeplanting op basis van gebiedskarakteristieken, zie bijlage 3; - Raadpleging boomtechnisch handboek en KBB.

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
Toepassing van beplanting (vervolg)	<p><u>Woonwijken:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Het ontwerp en de toegepaste soorten moeten passen bij de opbouw van de wijk en het beeld niet overheersen; Bij meerdere elementen in een wijk is het belangrijk dat deze qua soort en ontwerp op elkaar aansluiten. Er is voor te kiezen om de inrichting van wijken onderling te laten verschillen. <p><u>Industriegebied:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Simpele, robuuste boombeplantingen (1^e en 2^e grootte) met landschappelijke soorten. <p><u>Grote groen vlakken:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Parken zijn een goede plaats voor cultuurvariëteiten en een afwisseling van verschillende boomgrootten (1^e, 2^e en 3^e); Begraafplaatsen zijn plaatsen van rust en bezinning, plaatsen die geborgenheid moeten uitstralen. Om een dergelijke uitstraling te kunnen bereiken is ook hier een afwisseling van cultuurvariëteiten en verschillende boomgrootten (1^e, 2^e en 3^e) op zijn plaats. Inheemse en uitheemse soorten kunnen hier prima door elkaar worden gebruikt; Sportvelden en randzones zijn vaak wat soberder van opzet en qua ligging meer op het omringende landschap georiënteerd. Boombeplantingen moeten hierbij aansluiten, hier worden enkel inheemse soorten van de 1^e en 2^e grootte toegepast die van nature ook in het omringende landschap voorkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Keuzelijst boombeplanting op basis van gebieds-karakteristieken, zie bijlage 3; Raadpleging boomtechnisch handboek en KBB.
'Bijzondere' bomen	Solitaire bomen, te zien als punten, moeten voldoende ontwikkelingsvrijheid hebben en een ongestoorde standplaats. Bij werkzaamheden welke hierop van invloed zijn moet hiermee rekenschap worden gehouden.	<ul style="list-style-type: none"> Raadpleging boomtechnisch handboek en KBB.

Aanbeveling op visie 7

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
'Bijzondere' bomen en -groene structuren	Inzichtelijk maken welke bomen en structuren als 'bijzonder' zijn aan te merken.	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van een inventarisatie van 'bijzondere' bomen en -groene structuren.

Aanbeveling op visie 8

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
'Bijzondere' bomenlijsten	Ervoor zorgdragen dat voor iedereen inzichtelijk is voor welke 'bijzondere' bomen en -groene structuren het aanvragen van een kapvergunning noodzakelijk is.	- Vaststellen van de lijst 'bijzondere' bomen en -groene structuren.

Aanbeveling op visie 9

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
Formulieren	Ervoor zorgdragen dat de beoordeling van een aanvraag kapvergunning objectief en op éénduidige wijze wordt uitgevoerd.	- Beoordelingsformulier Kapaanvraag en Selectieformulier voor 'bijzondere' houtopstanden vaststellen.

Aanbeveling op visie 10

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
Richtlijnen voor herplantplicht	Duidelijke richtlijnen voor het opleggen van herplant verplichting vast stellen.	- Opnemen in het beoordelingsformulier kapaanvraag.

Aanbeveling op visie 11

ten aanzien van	aanbeveling	middelen
'Bijzondere' bomen als zijnde een groen punt	<p>Private eigenaren van 'bijzondere' bomen en – groene structuren moeten door de gemeente bijgestaan worden met vakkundig advies;</p> <p>De standplaats van een boom moet altijd uitgangspunt zijn. Waar gewenst en mogelijk moet bij 'bijzondere' bomen standplaatsverbetering worden toegepast;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opname private bomen in VTA-controlle; - Bij schouw noodzakelijke adviezen voor behoud verstrekken aan eigenaar; - Raadpleging boomtechnisch handboek en KBB.
'Bijzondere' groene structuren als zijnde een groen vlak	<p>Het streefbeeld voor de bomen in parken is richtinggevend;</p> <p>Op begraaf- en gedenkplaatsen moet het bijzondere sortiment en monumentale karakter worden behouden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Raadpleging boomtechnisch handboek; - Apart beheerplan voor begraaf- en gedenkplaatsen met nadruk op sortiment en karakter.
'Bijzondere' groene structuren als zijnde groene lijn	<p>Met de standplaatsen en eenheid van historische wegbeplantingen moet zorgvuldig worden omgegaan;</p> <p>Beplantingsstructuren moeten langs historische- en gebiedsontsluitingswegen als eenheden doorlopen, worden behouden en versterkt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Laanbomen beheerplan; - Laanbomen-verjongingsplan.

Literatuurlijst

Literatuur:

1. Ir. P.J.H.M. Reuver, *IPC Groene Ruimte*, Arnhem, november 1997, 5^e druk, Tussen beplantingsplan en eindbeeld;
2. Ir. M. van Elsland, *Bomenstichting*, 2004, zicht op bomen;
3. *Bomenstichting en vereniging stadswerk Nederland*, model bomenverordening, 2004;
4. Drs. E.R. Koot, *Bomenstichting*, Utrecht, december 2004, cursus Bomenbeleid anno 2004, meer luisteren, minder regels, meer kwaliteit;
5. Mr. B.M. Visser, *Juridisch raadgever Natuur, Bos en Landschap*, Winterswijk, oktober 1997, cursus kapvergunningenbeleid;
6. Ing. M.H.L. Verbruggen en Drs E.R. Koot, *Bomenstichting*, Utrecht, september 2002, Bomen behouden en inpassen in nieuwe woonwijken;
7. Royal Haskoning i.o.m. Ministerie van LNV, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag, Januari 2003, versie 1.0, ondernemen en de Flora- en faunawet;
8. Ir.J.Atmsma *IPC Groene Ruimte*, Arnhem, juli 1996, 2^e druk, Stadsbomen vademecum deel1 Beleid en planvorming;
9. A. van Loon, uitgeverij Blauwdruk, Wageningen, September 2003, Ruimte voor de Stadsboom;
10. Ir. M.van Lidth de Jeude et al, *Velp*, november 2001, Dictaat landschapsbouw;
11. K. kerkstra en P. Vrijlandt, *Utrecht/Wageningen*, 1988, Het landschap van de zandgebieden, probleemverkenning en oplossingsrichting;
12. Werkgroep Brinken, *Brinkenboek*, van Gorcum uitgeverij, Assen, 1981, een verkenning van de brinken in Drenthe;
13. S. Barends et al, *Stichting Matrijs*, Utrecht, 2000, 8^e druk, Het Nederlandse landschap, Een historisch-geografische benadering;
14. *IPC Groene Ruimte*, Arnhem, Boomverzorging, deel 2 Groeiplaats.

Documenten:

1. BRO, gemeente Borculo, Borculo, februari 2004, vastgestelde Welstandsnota Borculo;
2. S.A.B., gemeente Eibergen, Eibergen, april 2004, vastgestelde Welstandsnota Eibergen;
3. BRO, gemeente Ruurlo, Ruurlo, november 2003, vastgestelde Welstandsnota Ruurlo;
4. Gelders genootschap, gemeente Neede, Neede, april 2004, vastgestelde Welstandnota Neede;
5. Nieuwland advies, Gemeente Ruurlo, Ruurlo, september 1993, vastgesteld Landschapsbeleidsplan voor de Gemeente Ruurlo;
6. Gemeente Borculo, Borculo, mei 2004, concept Bomenverordening gemeente Borculo;
7. Gemeente Eibergen, Eibergen, maart 2001, rapport, Handhavingnota gemeente Eibergen;
8. Gemeente Eibergen, Eibergen, september 2003, vastgestelde APV afd. 5, art. 4.5.1 t/m 4.6.2 Eibergen;
9. Gemeente Neede, Neede, november 1995, vastgestelde Kapverordening gemeente Neede;
10. Gemeente Neede, Neede, november 2004, concept Bomenbescherming;

11. B. Garstenveld en E. Huizinga, gemeente Berkelland, Velp, juli 2004, Van vier naar één, fusering van vier kwaliteitsniveaus;
12. J. Diks en I.W. IJsebrands, Borculo, maart 2005, Beleidsverkenning Bomenbeleid, Hoe gaan we om met bomen in Borculo, Ruurlo, Eibergen en Neede
13. A. Feijen en G. Houweling, Bomen, gemeente Zelhem, Velp, oktober 2003, het verleden is de toekomst;
14. R. Hooijsma, gemeente Ooststellingwerf, Velp, november 2003, Bomen langs wegen in het landschap;
15. gemeente Renkum, beoordelingsformulier kapaanvraag.

Digitale bestanden:

1. R. Bongers, gemeente Neede, 2002, foto-cd;
2. Bomenstichting en vereniging stadswerk Nederland, model bomenverordening, 2004, cd-rom;

kaartmateriaal

1. topografische kaart, 1:25000, blad
2. overig kaartmateriaal ter beschikking geteld door de gemeente Berkelland

Internetsites:

www.amsterdam.nl;
www.denhaag.nl;
www.bomenstichting.nl;
www.natuur.nl;
www.leeuwarden.nl;
www.minInv.nl;
www.wetten.overheid.nl;
www.apeldoorn.nl;
www.boomtaxateur.nl;
www.hellendoorn.nl;
www.methode-koch.de;
www.berkelland.nl;
www.borculo.nl;
www.ruurlo.nl;
www.eibergen.nl;
www.neede.nl.

Verantwoording gebruikte figuren

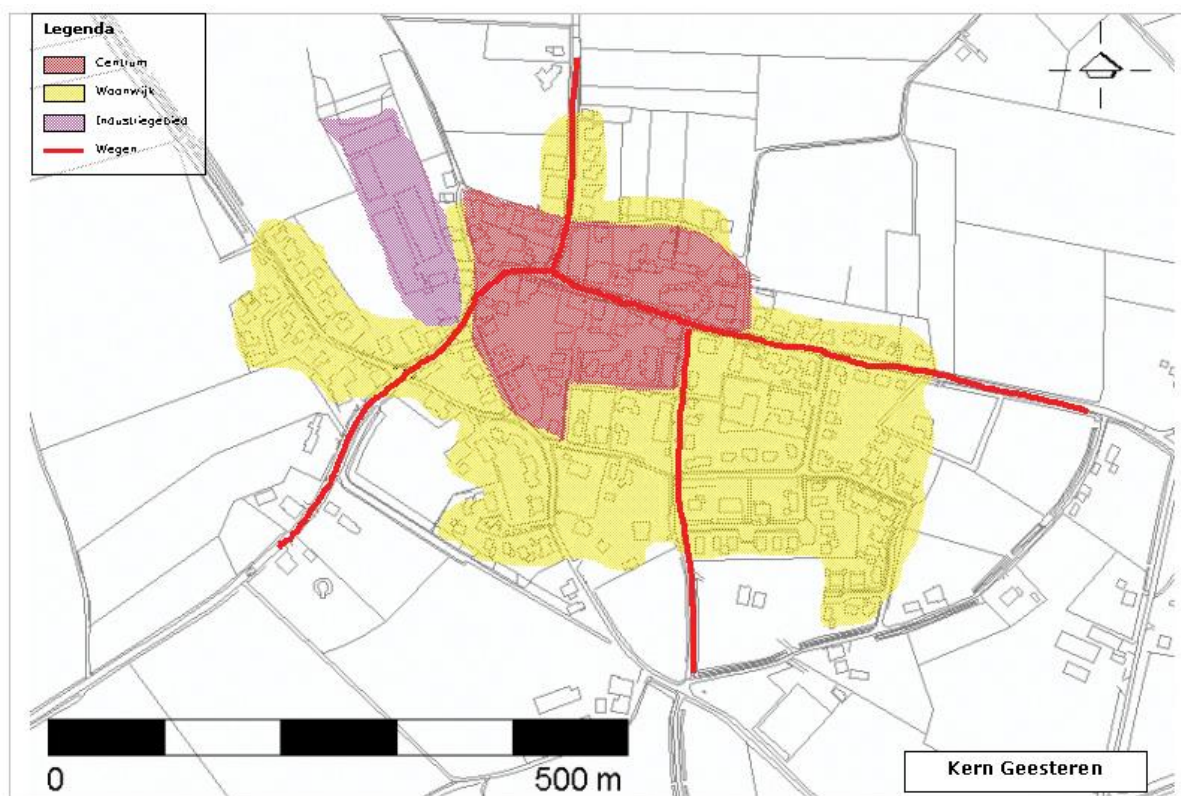
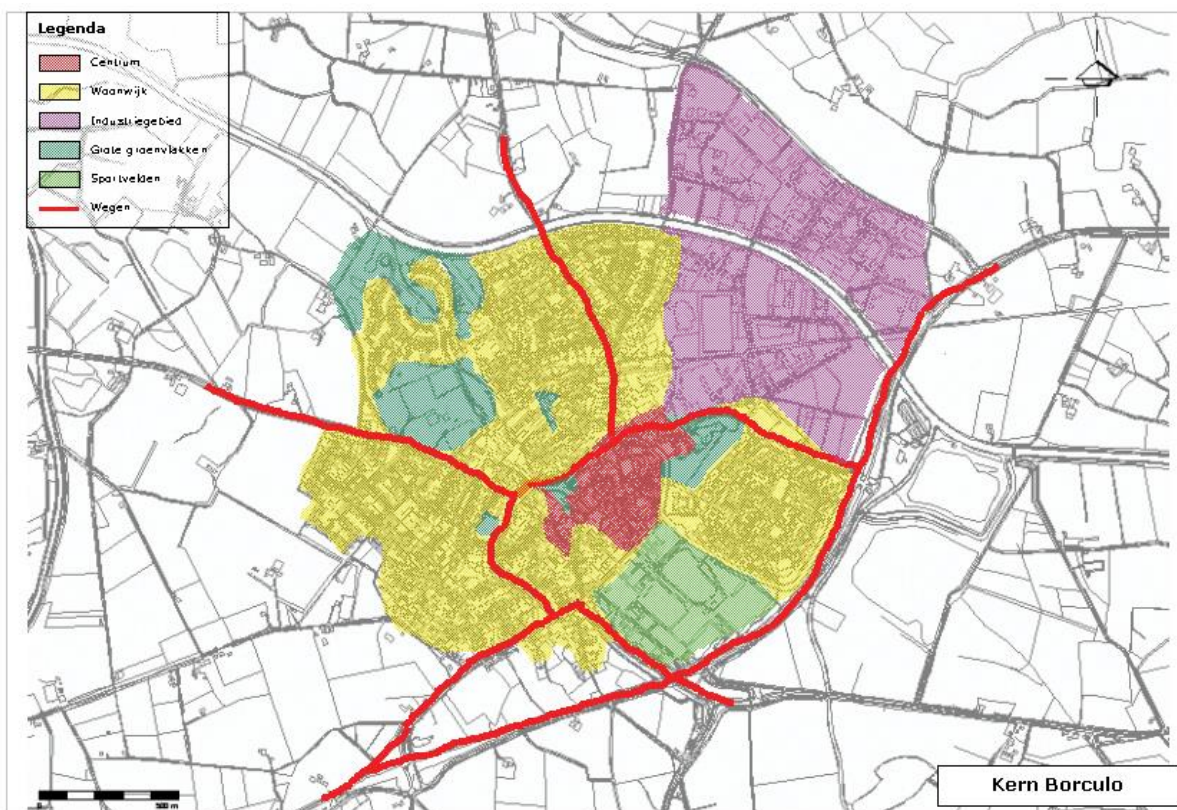
Instantie / persoon	Gebruikte figuur
Gemeente Berkelland	1
SAB, Arnhem. Welstandsnota gemeente Eibergen 2004.	3 tot en met 6
René Bongers, Neede	15, 33, 41, 44 en 45
Annacon infra, Borculo	8, 10, 12, 14, 16, 19, 23, 25, 27 en 30

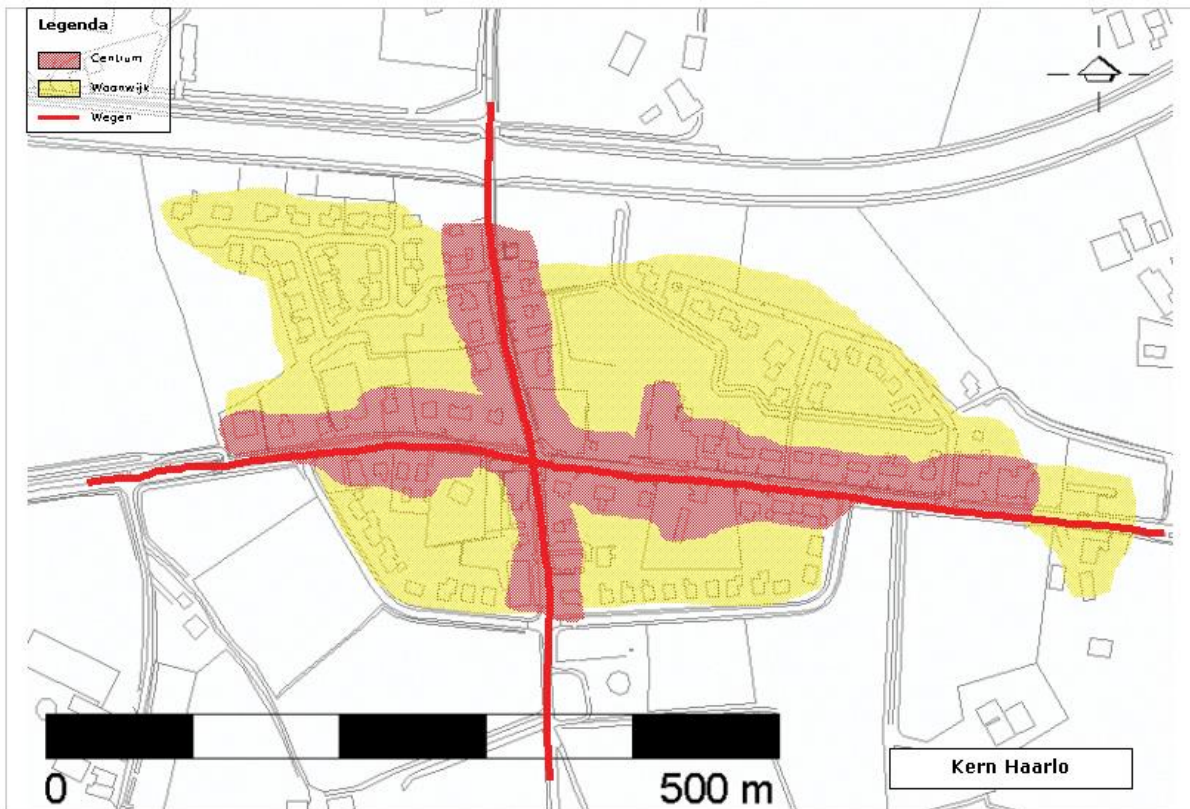
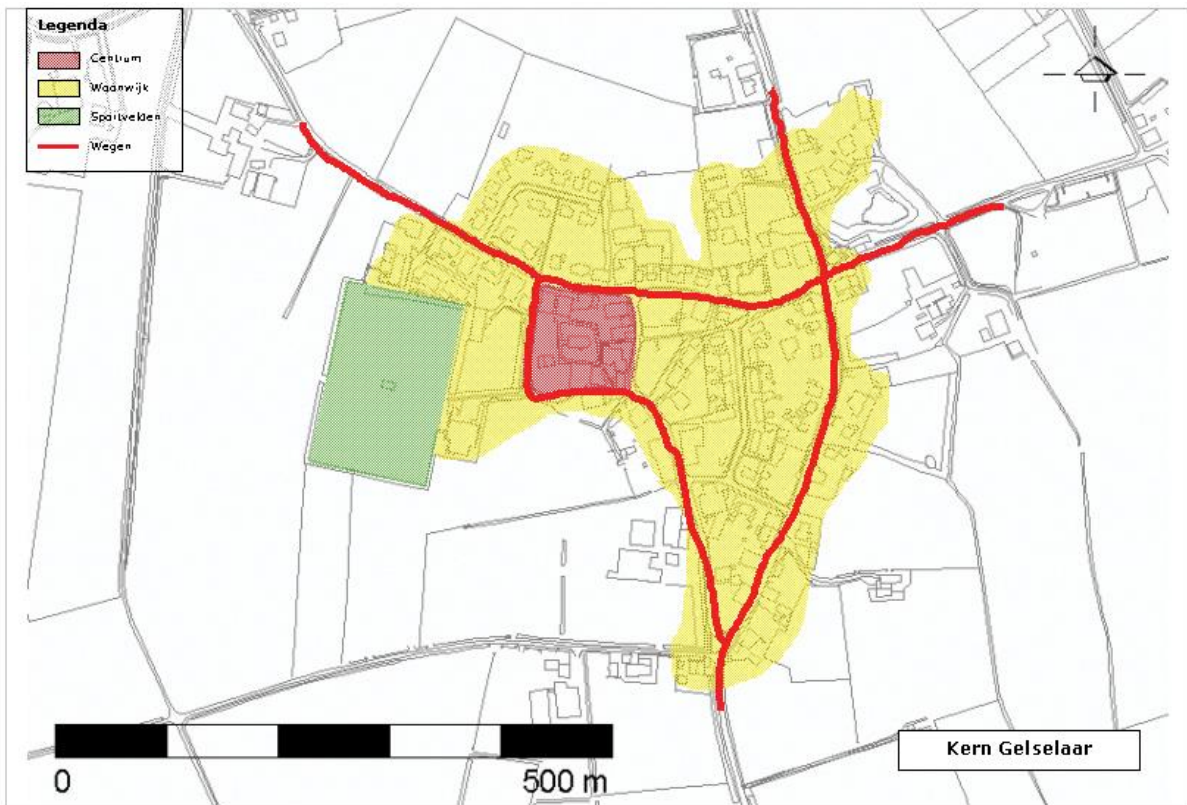
De resterende figuren zijn gemaakt door I.W. IJsebrands en/of J. Diks

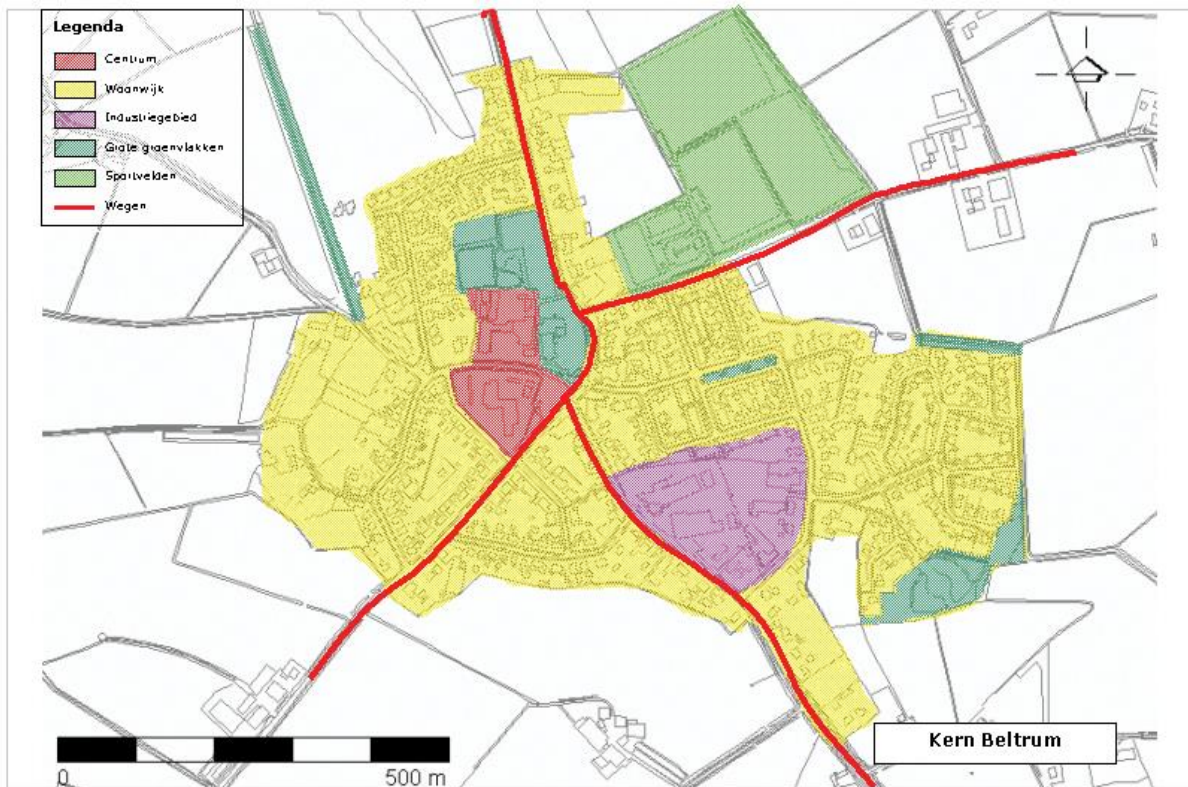
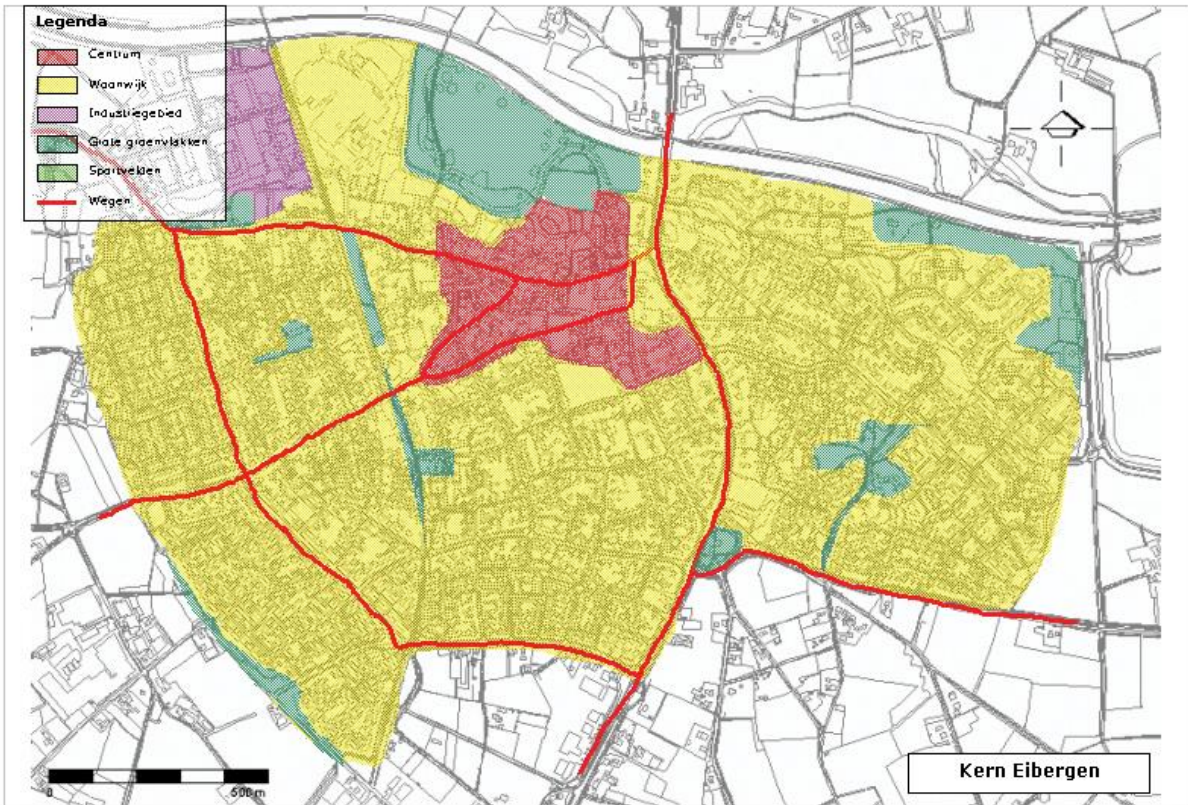
Bijlagen

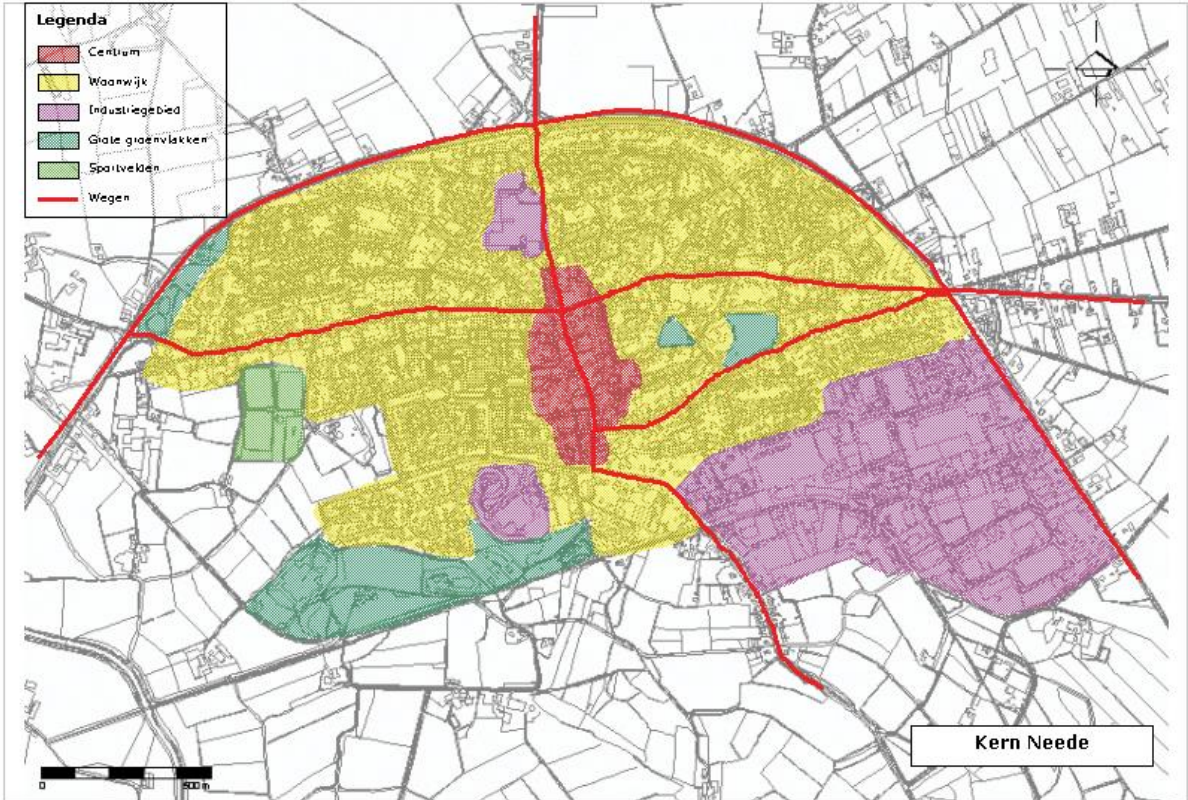
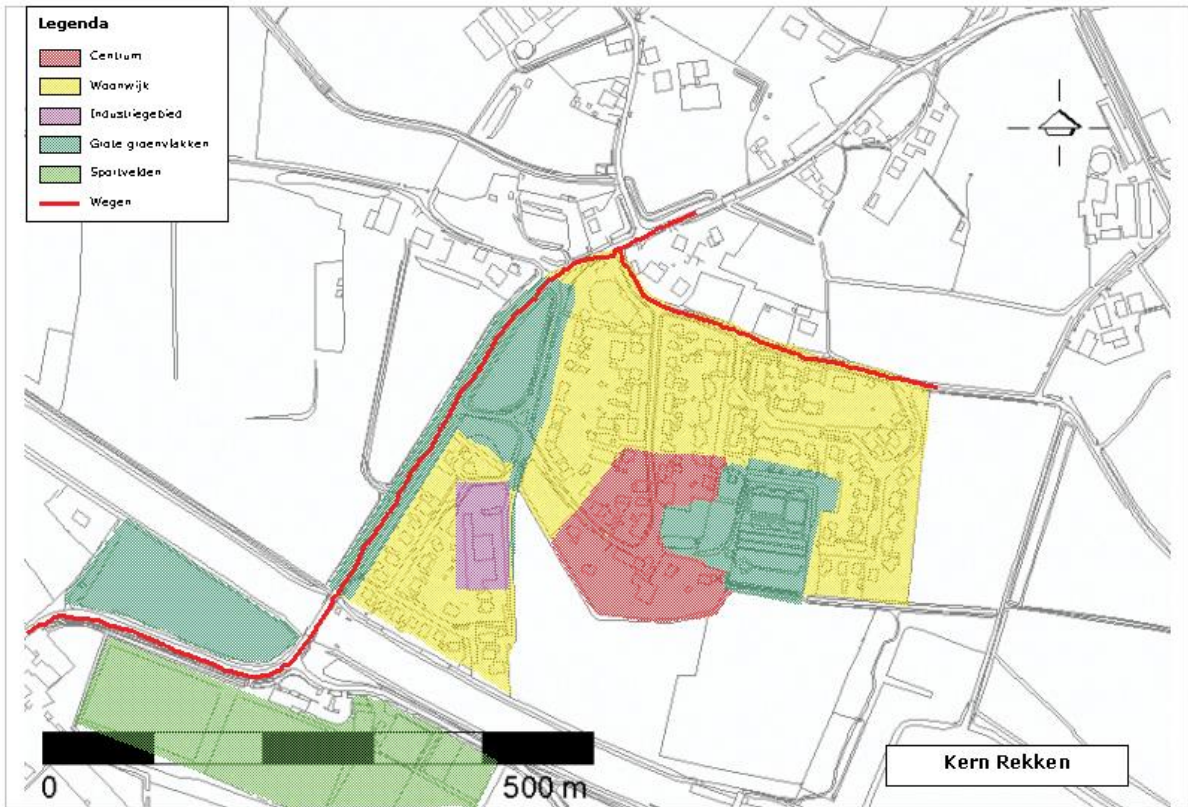
Bijlage	Titel	Relevant hfst	Waar te vinden	Vastgesteld door ? d.d.
1	Stedelijke deelgebieden per kern	3.1	Toegevoegd aan plan	n.v.t.
2	Krantenknipsels	7.3	Toegevoegd aan plan	n.v.t.
3	Basisassortiment van toepasbare soorten	8 visie 3	Toegevoegd aan plan	n.v.t.
4	Bomenverordening Berkelland 2006	6.3.1, 8 visie 5	Toegevoegd aan plan, Intranet, Internet, archief	Gemeenteraad 25 oktober 2005
5	Beoordelingsformulier kapaanvraag	6.3.2, 8 visie 9 en 10	Toegevoegd aan plan	College van B&W 15 augustus 2006
6	Selectieformulier 'bijzondere' bomen en groene structuren	8 visie 9 en 10	Toegevoegd aan plan	College van B&W 15 augustus 2006
7	Concept 'bijzondere' bomenlijsten a. en c.	8 visie 7	Intranet, internet, archief.	College van B&W 29 december 2005

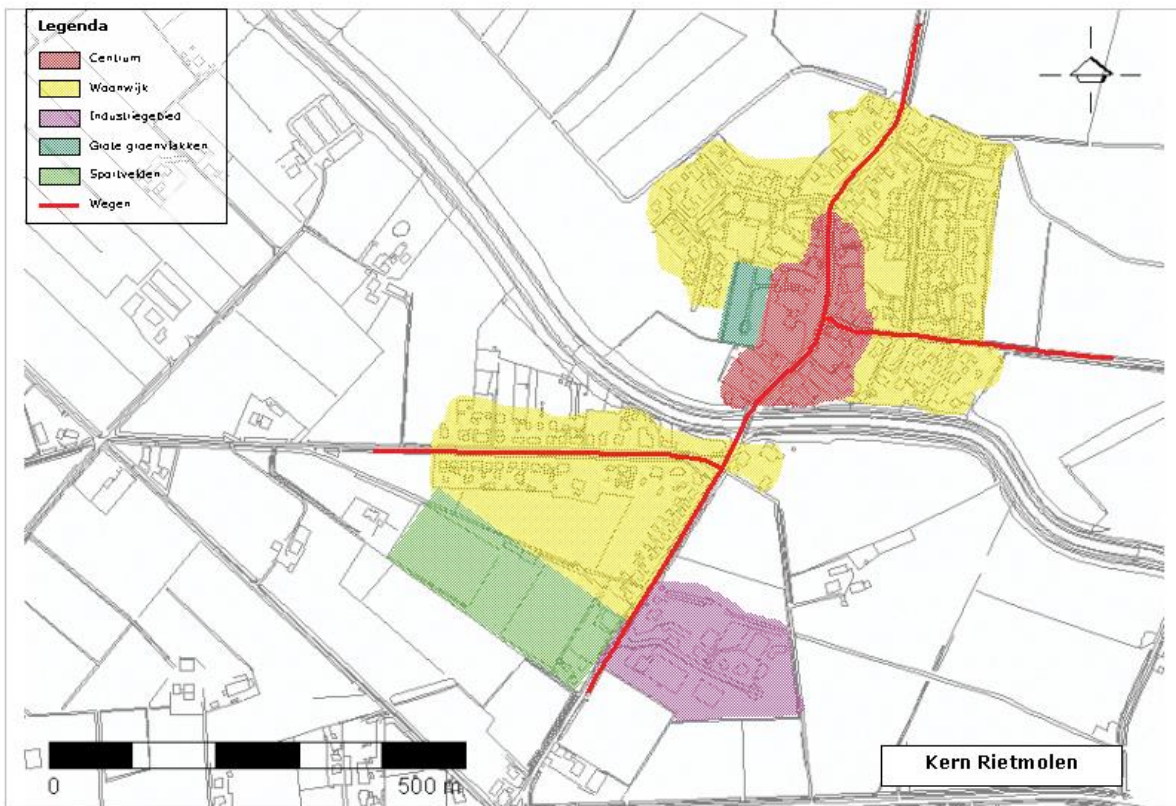
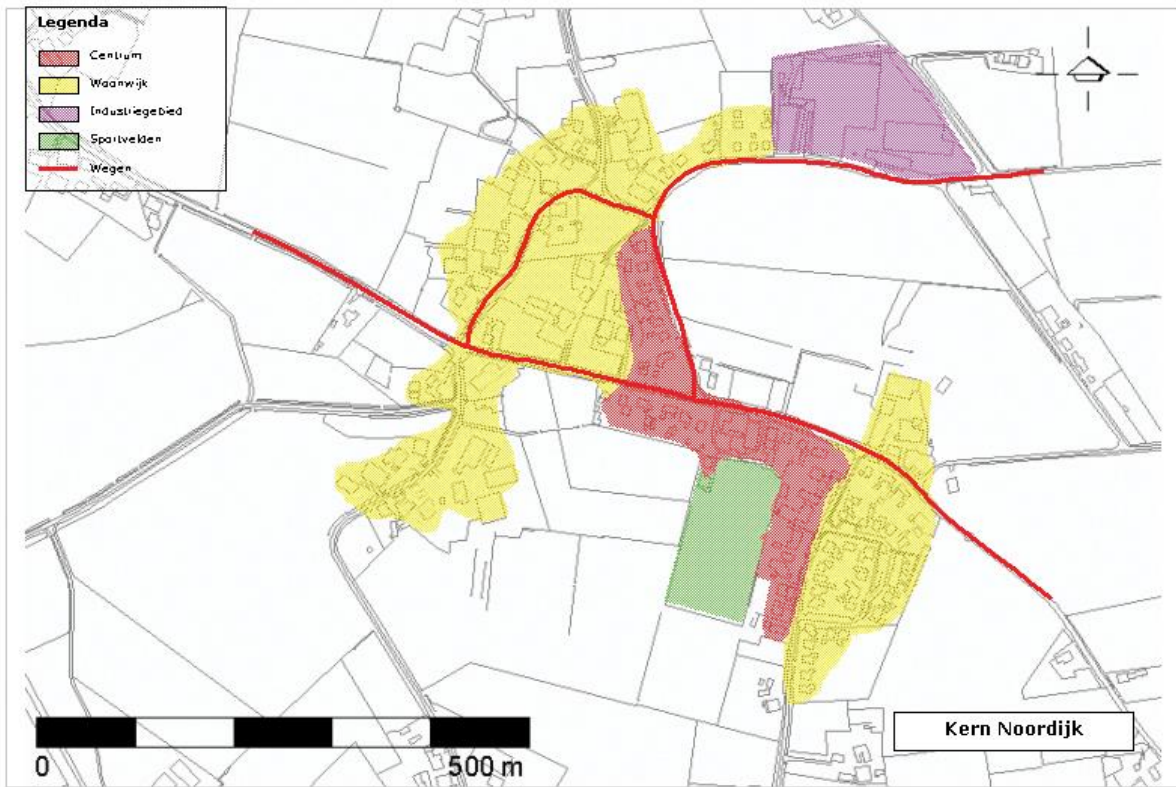
Bijlage 1, stedelijke deelgebieden per kern

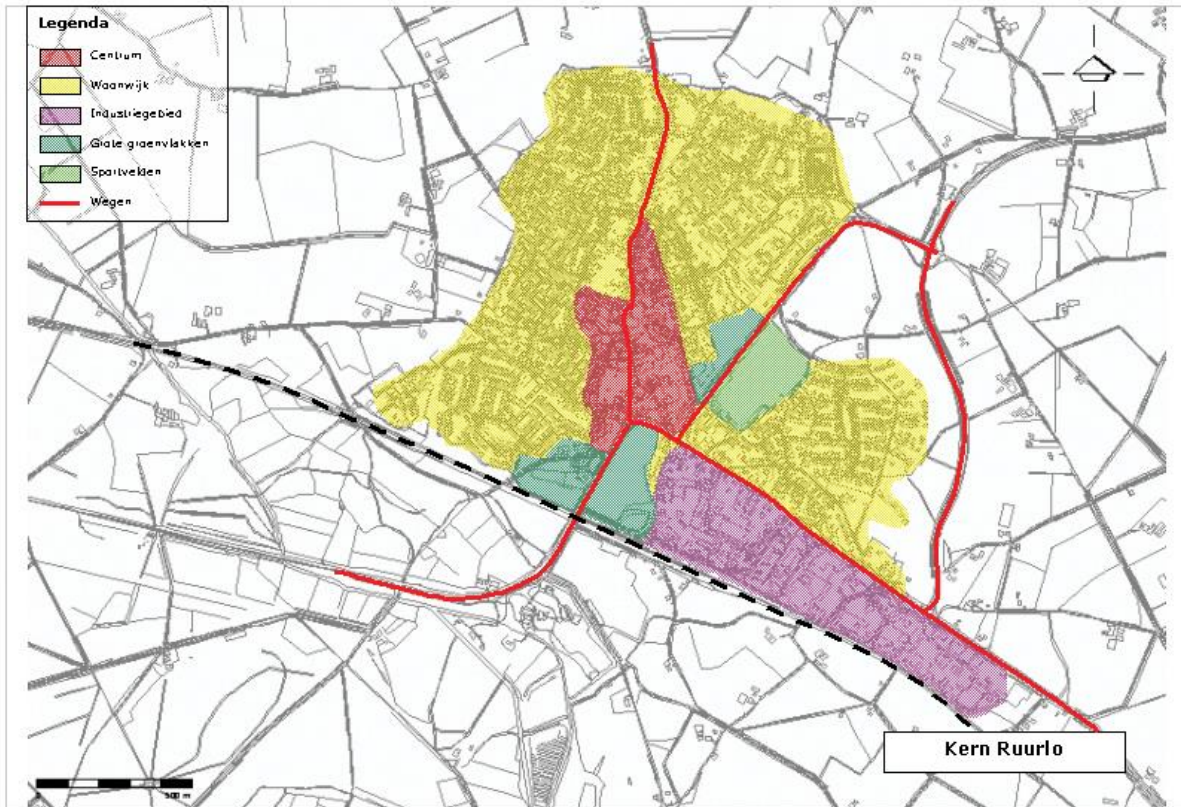

Bijlage 2, krantenknipsels

Onderstaande bericht werd na de raadsvergadering van 22 maart 2005 gepubliceerd in Berkelbericht d.d. 5 april 2005.

Geen kapverbod meer voor bepaalde bomen op erven en in tuinen

De gemeenteraad maakt ernst met het verminderen van regels. Het is in Berkelland niet meer nodig om een kapvergunning aan te vragen voor de volgende bomen, als deze op erven of in tuinen staan:

- berken;
- elzen;
- wilgen;
- populieren;
- (sier)vruchtbomen;
- naaldbomen (coniferen).

Voor het vellen van deze boomsoorten op andere plekken dan tuinen en erven blijft vaak wel een vergunning nodig. In bebouwd gebied of in het landschap is namelijk alleen géén kapvergunning nodig als:

- bomen geveld moeten worden volgens de Plantenziekewet of een aanschrijving van burgemeester en wethouders;
- het om hakhout gaat dat geveld wordt als gevolg van normaal, regelmatig onderhoud;
- het om knotwilgen, gekandelaberde bomen of leibomen gaat, die geknot of gekandelaberd moeten worden als gevolg van normaal onderhoud;

- het om bomen gaat die op grond van de Boswet bedrijfseconomisch worden geëxploiteerd. In alle andere gevallen moet u wel een kapvergunning aanvragen bij het college van burgemeester en wethouders. Als u twijfelt of u wel of niet nog een kapvergunning nodig heeft, kunt u daarover informatie krijgen bij mevrouw S. Reinderink van de afdeling Beschikkingen, telefoon 0545-250 404. Zij kan u ook vertellen wanneer de kans aanwezig is dat een kapvergunning voor een boom geweigerd wordt of dat er een herplantplicht bestaat.

Nu er voor de genoemde boomsoorten voor het kappen op erven en in tuinen geen kapvergunning meer nodig is, is voor ongeveer een derde van de al aangevraagde kapvergunningen geen toestemming meer nodig. De betrokken aanvragers krijgen daarover bericht. Ook in het vervolg hoeft de gemeente dus minder aanvragen te verwerken, en dat bespaart arbeidstijd. In één van de vroegere gemeenten bestond al de kapregeling die nu voor heel Berkelland geldt. Daar zijn toen niet in het wilde weg bomen gekapt en de gemeente vertrouwt er daarom op, dat de ecologische kwaliteiten van Berkelland in stand blijven.

05-04-2005, Berkelbericht

In de raadsvergadering werd de bovenbedoelde bijstelling van de Modelbomenverordening doorgevoerd. Op dit voorstel werd verschillend gereageerd waarbij de noodzaak van de bomenverordening ter discussie werd gesteld. Uiteindelijk heeft dit tot gevolg gehad dat de wethouder toe heeft moeten zeggen een voorstel voor een nieuwe bomenverordening te presenteren.

Onderstaand bericht komt uit het dagblad Tubantia van 19 juni 2005. hieruit is te lezen wat de noodzaak is van goede communicatie tussen gemeente en burger.

Handtekeningen tegen kap bomen in Holten

HOLTEN - Inwoners van de Holtense wijk De Haar komen in actie tegen de kap van bomen in het dorp. Een actie door de wijk leverde inmiddels al 92 handtekeningen op, ook gaat er een bezwaarschrift naar de gemeente Rijssen-Holten. Die wil in het dorp diverse bomen kappen, zoals elzen, linden en esdoorns. Wat de bewoners vooral steekt is de in hun ogen gebrekkige communicatie vanuit de gemeente, zegt woordvoester Marion Brunsting. 'Het zal wel ergens voor nodig zijn, maar wij moesten dit uit de krant vernemen.'

19-06-2005, dagblad Tubantia

Planoform kapt bomen zonder vergunning

Politiek razend

BORCULO - Projectontwikkelaar Planoform heeft in verband met de bouw van een appartementencomplex acht treurwilgen langs de Berkel in Borculo laten kappen, zonder dat daarvoor een vergunning is verleend. De politiek in Borculo is razend en vraagt vanavond om opheldering.

Planoform kreeg vorig jaar al toestemming van de gemeente om twee treurwilgen te vellen langs de oever van de Berkel bij de Beethovenstraat. Dat kappen was noodzakelijk in verband met de bouw van de appartementen. Anders ligt dat met acht wilgen elders langs de oever. Die bomen stonden niet in de weg, maar zouden geveld moeten worden omdat zij het uitzicht van de toekomstige bewoners op de Berkel zouden belemmeren.

Volgens de gemeente zouden takken van de wilgen over de balkons gaan hangen. Planoform had daar een kapvergunning voor aangevraagd bij de gemeente, maar ook bij het Waterschap Rijn en IJssel. Volgens woordvoerder H. Bijen van het waterschap is die vergunning niet afgegeven. 'Wij hebben dan ook aangifte bij de politie gedaan wegens illegale kap.' Datzelfde zal de gemeente ook doen, maar die kon gisteren nog niet melden om hoeveel bomen het nu precies gaat. 'Dat wordt nog uitgezocht, omdat voor het kappen van een aantal bomen wel toestemming is gegeven. Eerst moeten we nog uitzoeken of er sprake is van een onhandigheid of dat er bewust is gekapt,' aldus een woordvoerder van de gemeente.

J. Pot van Gemeentebelang kan

zich niet voorstellen dat Planoform de bomen per ongeluk heeft geveld. 'Het kapseizoen loopt tot 1 maart, dus Planoform had er wel belang bij dat de bomen snel zouden verdwijnen. We willen van de gemeente precies weten hoe alles in zijn werk is gegaan, temeer omdat we van tevoren gewaarschuwd hadden dat die bomen moesten worden gespaard.'

Haar fractie zal net als de PvdA de zaak vanavond aan de orde stellen in de raadscommissie openbare werken. Omwonende J. Heutinck heeft de zaak bij de gemeente en de politiek aangekaart nadat hij donderdagmiddag zelf constateerde dat de bomen met behulp van een grote kraan tegen de vlakte gingen.

'Ik vermoed opzet omdat Planoform waarschijnlijk terdege de consequenties van een en ander heeft ingeschat. Het bedrijf neemt op de koop toe dat het wordt beboet en zorg moet dragen voor herplanting. Die boete ligt ergens tussen de 1500 en 2000 euro en dat kan het bedrijf wel opbrengen.' Heutinck vermoedt dat Planoform heeft gekapt, omdat de verkoop van appartementen niet van een leien dakje zou gaan.

Woordvoerder R. Geerdink van Planoform wil geen commentaar geven.

'Voor straf geen zaken doen met Planoform'

Wethouder houdt boot af

BORCULO - Als het aan sommige politici ligt, dan gaat de gemeente Borculo voorlopig niet meer in zee met de projectontwikkelaar Planoform. In Borculo zijn ze het gedrag van het bedrijf spuugzat na het illegaal kappen van tenminste zes bomen aan de boorden van de Berkel.

De Borculose politiek liet er gisteravond geen misverstand over bestaan. Wat Planoform vorige week donderdag heeft uitgevreten, dat kan absoluut niet door de beugel. Planoform haastte zich gisteren in een late reactie te zeggen dat er sprake was van een misverstand, maar dat excuus werd in de raadzaal niet aanvaard.

'Er is een loopje met ons genomen', sprak J. Pot van Gemeentebelang. W. Kossink van de PvdA vond dat met de projectontwikkelaar zelfs geen zaken meer moeten worden gedaan. Dat ging wethouder H. Klein Willink veel te ver: 'Je weet nooit of je elkaar weer eens tegenkomt. Daarom moet uit deze zaak leering worden getrokken.'

Het college wil de zaak overlaten aan justitie, die moet beslissen welke sancties er tegen Planoform worden getroffen. De politie heeft na de aangifte van het Waterschap Rijn en IJssel, die eigenaar was van de meeste bomen, proces-verbaal tegen Planoform opgemaakt.

Feit is dat Planoform al in januari vorig jaar een kapvergunning heeft aangevraagd voor elf plus zeven bomen. Kappen was noodzakelijk vanwege de bouw van een appartementencomplex en ook was er ruimte nodig voor het bouwverkeer. Voor elf bomen werd een kapvergunning verleend, voor de resterende zeven niet. Planoform had donderdag 26 februari nog voor alle zekerheid bij een ambtenaar geïnformeerd of de vergunning nu wel of niet was verleend. Die

zou de zaak nader uitzoeken, maar in de tussentijd haalde de aannemer met behulp van een kraanwagen de zeven bomen al neer. Enige haast was geboden want op 1 maart eindigde het kapseizoen. Planoform had volgens woordvoerder R. Geerdink overigens het plan, om eventueel in maart nog te kappen door vrijstelling te vragen.

Een omwonende, die natigheid voelde, kaarte de zaak maandag bij de politiek aan en een heuse rel was geboren. Vooral Pot van Gemeentebelang liet geen spaan heel van Planoform. 'We hebben er van tevoren voor gewaarschuwd om dit mooie stukje Borculo langs de Berkel intact te laten. Er is al zoveel moois uit ons stadje verdwenen. Planoform heeft aangetoond minachting voor de wet, voor de lokale overheid en voor de burgers van Borculo te hebben. Als Gemeentebelang het over bomen heeft, dan wordt daar in het gemeentehuis nogal eens lacherig over gedaan. Maar, deze kwestie bewijst dat je als bedrijf gewoon een loopje kunt nemen met de wet.'

Wethouder Klein Willink deed nog een vergeefse poging om Planoform in bescherming te nemen, door erop te wijzen dat het bedrijf tijdens de bouwprocedure ook concessies had gedaan. Maar de politiek wilde daar niet van horen. Die zag louter kwade opzet en vond dat het bedrijf er niet met een lichte boete en het betalen van nieuwe bomen vanaf mocht komen. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

02-03-2005 en 04-03-2005, dagblad Tubantia

Bijlage 3, basissortiment van toepasbare soorten

Eiken bepalen nog steeds voor een groot deel het aanzien van de oude cultuurlandschappen en dan met name dat van de esdorpen. Maar welke houtsoorten horen van oudsher nog meer thuis in het oude cultuurlandschap van Berkelland en waar horen ze te staan zodat ze de karakteristieken van het landschap kunnen benadrukken. Door middel van literatuurstudie en het bepalen van de PNV's voor de oude cultuurlandschappen is hiervoor een lijst opgesteld. Welke boomsoort waar thuis hoort is weer te vinden in de onderstaande tabel.

Boomsoort:	Groeiplaats:	Standplaats
Zomereik (<i>Quercus robur</i>)	<ul style="list-style-type: none"> langs de rand van en op het erf; op de brinken; langs schaapsdriften; in de eswallen rondom de essen; op de houtwallen; in de loofbossen. 	qua bodemeisen redelijk bodemvaag, groeit zowel op lichte als op zware gronden, het best echter op vochtige, luchtige, leemhoudende bodems. verdraagt weinig schaduw, maar redelijk bestand tegen hoog grondwater.
Eikehakhout	<ul style="list-style-type: none"> in de strubben¹⁵ en de eswal rond de es; houtwallen op de hogere rand v/d stroomdalen; 19^e eeuwse bebossingen op essen en heidevelden. 	Zie hierboven
Linde (<i>Tilia species</i>)	<ul style="list-style-type: none"> op erven; soms op brinken. 	Stellen weinig eisen aan vocht- en voedselhuishouding v/d bodem. Optimale groei op stevige, leemhoudende, voedzame zandgrond. Verdragen lichte schaduw en luchtverontreiniging, maar gevoelig voor wegeenzout.
Iep (<i>Ulmus species</i>)	<ul style="list-style-type: none"> langs wegen; vroeger soms op brinken. 	Groeien op alle vochthoudende tot drogere, voedselhoudende bodems. Verdragen lichte schaduw en luchtverontreiniging, maar gevoelig voor wegeenzout.
Gewone beuk (<i>Fagus sylvatica</i>)	<ul style="list-style-type: none"> op betere bosgronden; enkels op brinken. 	Van nature op een vochthoudende, goed doorwortelbare, kalkrijke en leemhoudende bodem. Op arme, droge zandgronden beduidend minder. Slecht bestand tegen hoog grondwater en een plotselinge, blijvende daling van het grondwater.
Es (<i>Fraxinus excelsior</i>)	<ul style="list-style-type: none"> op vochtige, voedselrijke gronden. 	Van nature vooral op vochtige, voedselrijke, open bodem langs beken en rivieren. Op armere of drogere gronden slechte groei, ook hoog stagnerend grondwater is slecht. Wind wordt goed verdragen, zeewind echter minder.
Hazelaar (<i>Corylus avellana</i>)	<ul style="list-style-type: none"> op erven; in loofbossen. 	Stelt weinig eisen aan bodem, niet geschikt voor constant natte bodems. Verdraagt droogte goed en iets gevoelig voor wegeenzout en wind

¹⁵ **Strubbe:** houtopstand waarvan de voornaamste functie die van hakhout was.

Boomsoort:	Groeiplaats:	Standplaats
Zachte berk (Betula pubescens)	<ul style="list-style-type: none"> • in de bossen; • in ontginningsgebieden; • in rijbeplantingen langs wegen over schrale grond; • rondom dennenbossen (brandsingels); • opslag op heidevelden en bij vennen. 	<p>qua bodemeisen behoorlijk bodemvaag, groeit van nature op nattere, venige groeiplaats maar verdraagt ook droge zandige gronden.</p> <p>Vraagt losse, open bodem en zonnige standplaats. gevoelig voor bodemverdichting, ophoging en verandering van de grondwaterstand, en herstel vermogen is gering.</p>
Ruwe berk (Betula pendula)	<ul style="list-style-type: none"> • rondom dennenbossen (brandsingels). 	<p>qua bodemeisen behoorlijk bodemvaag, groeit van nature op droge zandige gronden maar verdraagt ook een nattere groeiplaats.</p> <p>Verder gelijk aan zachte berk.</p>
Zwarte els (Alnus glutinosa)	<ul style="list-style-type: none"> • in wallen langs groenlanden en aan slootkanten. 	<p>groeit goed op vochtige tot zeer natte, niet te arme gronden. Verdraagt schaduw goed, is goed windbestendig (zelfs redelijk tegen zeewind) en verdraagt zelfs tijdelijke overstromingen met slibrijk water (elzenbroek).</p>
Wilg (Salix species)	<ul style="list-style-type: none"> • in groenlanden; • langs erfranden; • op natte plekken in dorpen. 	<p>Eist vochtige voedselhoudende bodem en kan tegen hoge grondwaterstanden en periodieke overstroming.</p> <p>Zeer lichtbehoevend en gevoelig voor wegezout.</p>
Populier (Populus species)	<ul style="list-style-type: none"> • op vochtige en natte gronden; • soms op erven en brinken (klompenhout). 	<p>Vraagt vruchtbare, vochthoudende bodem, groeit slecht op zure, droge, arme bodems. Algemeen lichtbehoevende soort.</p> <p>Tijdelijke overstroming wordt goed verdragen, gevoelig voor bodemverdichting en enigszins voor wegezout.</p>

Bijlage 4:
Bomenverordening Berkelland 2006

Bijlage 5:
beoordelingsformulier kapaanvraag

**Bijlage 6,
selectieformulier 'bijzondere' bomen en groene
structuren**

Bijlage 7:

'bijzondere' bomenlijsten

De 'bijzondere' bomenlijsten zijn voor de groepen a. en c. op 29 december 2005 in concept vastgesteld en te raadplegen via Internet en Intranet.